

Bognár Zoltán (Budapest):

A Képes Krónika évszámai, avagy a Képes Krónika néhány időbeli adatának értelmezése és magyarázata¹⁸²

ELŐBESZÉD

A Képes Krónikát a magyar történészek nem tekintik hiteles forrásnak, mert évszámai nem egyeznek a nyugati krónikákban, annalesekben fennmaradt dátumokkal. Pedig a Képes Krónika ugyanolyan hiteles, mint bármelyik másik hírforrás a középkorból, az akkori idők tudása és az éppen használt idő számítása (szó szerint, az elejétől mindent át kellett számolni a keresztény, Krisztus születési dátumától indult időszámításra) került megörökítésre. Az eltérések oka viszont nem a mai értelemben vett hamisság, csalás, szándékos hazugságok és kitalált események, személyek szerepeltetése, hanem egy másik nézőpont és az ehhez tartozó tudás, hiszen tudjuk, az sem mindegy, a győztesek vagy a vesztesek írják a krónikát. A mai időszámításunk dátumát három népmozgás alakította és ezek növelték meg ilyen nagy számra a most Krisztustól 2026. évnek hitt dátumot. A három esemény pedig a hunok, a magyarok és a (tatárjárásnak nevezett) a mongol seregek és népek nyugatra (Európába) való jövetele.

Az alábbiak ezt a folyamatot igyekszem megmutatni a maga valójában.

Erről ennyit, ahogy P-nek mondott mester írta a Gesta Hungarumban.

BEVEZETŐ BESZÉD

Kezdjük a krónika keltezésével a bevezető beszédben:

„Az Úr ezerháromszázötvennyolcadik évében, ugyanazon Urunk mennybemenetele nyolcadában, kedden kezdtem el ezt a krónikát a magyarok régi és legújabb tetteiről, eredetükről és növekedésükről, diadalaikról és bátorságukról; egybeszedegtettem azt többféle régi krónikákból, kiírtam onnan, ami igaz, és mindenképpen megcáfoltam, ami hamisság.”

Az Úr éve a keresztény időszámításban használt, Krisztus születésétől számított évek sora, ami többféle alakban létezett, Úr születése, Anno Domini, stb. Mivel a keresztények naptára a ma használatos időszámításunk alapja, a keresztény naptár pedig a római Julius cézár által megreformált és róla elnevezett naptárra épült, ismerjünk meg pár dolgot vele kapcsolatban. A Julián naptár az egész középkor folyamán végig használatban volt, egészen a Gergely pápa féle naptárreformig.¹⁸³ Azonban már a 2. század végén, a 3. század elején a korai keresztény csoportok között eltérés alakult ki, hogy mikor kell ünnepelni Krisztus feltámadását. Ezt a

---

¹⁸² Felhasznált szöveg: *Képes Krónika (Chronicon Pictum)*. Magyar Helikon Könyvkiadó, 1964. Fordította: Geréb László. (A Képes Krónika szövegének magyar fordítását Geréb László 1959-ben megjelent fordítása szerint adjuk: *Képes Krónika - Kálti Márk krónikája a magyarok tetteiről*. Magyar Helikon, 1959. Monumenta Hungarica 3.)

¹⁸³ Szentpétery Imre: *A kronológia kézikönyve*. Könyvértékesítő Vállalat, 1985. reprint. „Ezt a Julius-féle naptárt (Calendarium Julianum) beosztásával, szökőnapjával és szökőévével (annus bissextilis) a középkor is átvette és megtartotta XIII. Gergely pápa naptárreformjáig.”

problémát végül, mai tudásunk szerint, a 325-ben megtartott niceai zsinat oldotta meg, amely a mindenkori alexandriai püspökre bízta a Húsvét idejének megállapítását.¹⁸⁴

A 3. századi Egyiptomban pedig már tudunk alexandriai Dionysios püspök húsvéti táblázatairól, amikről azonban kevés ismeretünk maradt Szentpétery Imre szerint.¹⁸⁵ Szintén a 3. században élt a római Censorinus is, akinek egy munkája megadja az akkori időszámítások egyeztetését¹⁸⁶ (az olimpiai játékoktól, a Róma város alapításától, a Nagy Sándor halálától számolt, valamint a Julius és Augustus császárok után fennmaradtakat), így ezzel egy stabil alapot állít az időszámítások évei között.

Azonban ahhoz, hogy eljussunk a ma használt naptárunkhoz, egy „másik” Dionysiushoz, kell fordulnunk. Az 5. század végén, a 6. század elején élt Dionysius (Exiguus), aki Geláz pápa hívására Rómába ment, hogy ott is elterjessze a húsvétszámítások alexandriai módszerét, és ezzel egy időben a 6. század elején létrehozta a Krisztus születésétől számolt időszámítását.¹⁸⁷ Ez az afrikai születésű Geláz (Gelasius natione Afer) pápa a Képes Krónikában a hun Attila halálakor van említve. Dionysius Exiguus *Húsvét, vagyis holdjárás táblázata* fennmaradt és ebből az derül ki, hogy a római időszámítás 247. éve után számolta a Krisztus születése utáni 532. évet, amit úgy értelmeztek és értelmeznek ma is, hogy Diocletianus császár uralkodásának kezdetétől (284) számolt 247 évet. Ezt az idézetet is Diocletianusra szokták vetíteni, de valójában Julius cézárra vonatkozik: „*Méltatlan dolog az éveket olyan ember uralmától kezdve számítani, aki inkább tirannusnak nevezhető, mint császárnak...*”

A római időszámítás a 3. század közepén egyebek mellett a Julián naptár volt, ami idővel az Augustus utántól is számolt és a Juliántól 16 vagy 18 évvel eltérő időszámítással vegyült össze.¹⁸⁸ Ha a Krisztus születésétől számolt időszámítást, amit Dionysius alkotott, nagyító alá vesszük, akkor azt látjuk, hogy a keresztények Diocletianus trónra lépésétől 247 évig számolták az időt, figyelembe se véve Nagy Konstantint, aki a keresztény vallást bevezette a római birodalomba. Miért nem Konstantin után számoltak a korai keresztények? Hát azért, mert amikor ez a változás történt, I. vagy Nagy Konstantin még meg sem született. Ahogy Dionysius

---

¹⁸⁴ Szentpétery: „A húsvét megünneplésének időpontja tekintetében ugyanis a keresztények közt már az első századokban viták keletkeztek. Míg egy részük (az antiochiai egyházat követve) minden külön számítás nélkül a zsidó Passah-ünnep szerint állapította meg a húsvét idejét, addig a másik rész (az alexandriai egyházat követve) a zsidó Passah-ünnepnek is alapjául szolgáló tavaszi első újhold időpontját önállóan, amattól olykor eltérően számította. Ebből viták és eltérések származtak, melyeket az egyebek közt ezeknek kiküszöbölését is célzó 325-ben tartott Niceai zsinat sem szüntetett ugyan meg teljesen, de mégis megállapította azokat az alapelveket, amelyek szerint a keresztény húsvét ünnepét egységesen ünnepelni kell. A húsvétidő kiszámításának módját a zsinat nem részletezte s annak időpontját a jövő évek sorára nézve még kevésbé állapította meg, hanem – úgy látszik – az alexandriai püspökre bízta az ünnepnek időről-időre való megállapítását és közzétételét.”

¹⁸⁵ Szentpétery: „Az alexandriaiak már a Niceai zsinat határozata előtt külön számították ki a húsvét idejét, ezért itt már a Kr. u. III. században készültek ilyen húsvéti táblázatok. Tudomásunk szerint a legrégebb ezek közül Dionysios alexandriai püspöké, mely azonban nem maradt ránk, csak fogyatékos ismereteink vannak róla.”

¹⁸⁶ Censorinus: *A születésnap*. Attraktor Kiadó, 2005.

¹⁸⁷ Hahn István: *Naptári rendszerek és időszámítás*. Gondolat Kiadó, 1983.

¹⁸⁸ Censorinus: „Azon évek sorában pedig, amelyeknek Julianus a neve, ez a 283. év, mégpedig január Kalendae-jától indulóan, ahova Julius Caesar az általa jóváhagyott év kezdetét tette. Azoknak azonban, akik az Augustusokról nevezik el az éveket, ez a mostani a 265. év, és éppúgy január Kalendae-jától indulóan, jóllehet február Kalendae-ja előtt 16 nappal L. Munatius Plancus javaslatára és a többi római polgár akaratából az imperator Caesar divi filius-t a szenátus Augustusnak nevezte el a maga hetedik és M. Vipsanius Agrippa harmadik konzulása idején. Egyiptomban azonban, minthogy az már két évvel azelőtt a római nép hatalma és fennhatósága alá került, az Augustusok évét 267-ediknek számolják.”

húsvéttáblázata mutatja, a római időszámítás 247. éve után, és itt a Julián- vagy az Augustus-féle éveket kell figyelembe venni, a 248. év egyenlő lett a Krisztus utáni 532. évvel.

Így nyer értelmet például a kopt időszámítás kiinduló éve,¹⁸⁹ ami Kr. u. 284-től számolja a kezdő időpontját (Krisztus születését). A kopt keresztények az egyik legkorábbi keresztények, egyházukat közvetlenül Szent Márk alapította Kr. u. 42-ben. Ugyanis amikor Dionysius ezzel a számolással 284 évvel előbbre vitte Krisztus születési időpontját Rómában, az a koptoknál nem változott meg. Ebből következik, hogy alexandriai Dionysios (190-264) és Dionysius Exiguus (470-544) egy és ugyanaz a személy volt, csak az egyik a római időszámítással egyezően a 3. században élt, a másik pedig az általa kiszámolt keresztény időszámítás 6. századában. Erre a változtatásra az akkoriban terjedő világvége várás miatt volt szükség, de ezt, egy ún. *Teremtés utáni időszámítás*ban végezték el. A korai keresztények a bibliai világgéppel összhangban a világ keletkezéséhez számolták az időt, azt a bibliai keretet követve, miszerint az isteni teremtés 1 napja egyenlő 1000 földi évvel. Mivel Isten hat nap alatt teremtette a világot, a 6000. év eljövetele után el fog jönni a világvége és a hívők számára a megváltás. A keresztény püspökök közül Hippolytus (egyházi író és az első ellenpápa) beszélt először a Jézus Krisztusra vonatkoztatott datálásról, szerinte Ádám a teremtés 6. napján lett megalkotva, így Krisztus emberré válását a 6. világnap közepére, a teremtés után az 5500. évre tette. A születés Augustus uralmának a 42. évében, pontosan 500 évvel Ádám után történt. Schalk Gyula szerint viszont a régi írások Jézus születését Augustus uralkodásának 28. évére tették.¹⁹⁰ Mivel Augustus *ad urbe condita* 726-tól uralkodott, így Jézus nyilván a. u. c. 754-ben született. Tudomásunk szerint Caesareai Eusebios (265-339) volt, aki Krisztus születését eltolta a 6. világnapon belül, hogy a világ hátralévő idejét meghosszabbítsa 300 évvel.¹⁹¹ Szent Jeromos, más néven Hieronymus (347-419) már erre épülő számítást készített: „*Ádámtól az özönvízig 2242 év, az özönvíztől Ábrahámig 942 év, Ábrahámától Krisztus születéséig 2015 év telt el.*” Ezt a számítást követve már azt az értéket kapjuk, hogy Krisztus születése az 5199-5200 évre számítható.

Még annyi hozzáfűzni való Dionysius számolásához, hogy az általa kiszámolt dátum, az 532 év, ami eltelt Krisztus születésétől, az megegyezik az ókorban már ismert Nagy ciklussal,¹⁹² ami magába foglalja a holdjárás 19 éves ciklusát és a hét napjainak körfogását – négyévente a szökőnapok miatti változással – egy 28 évet alkotó ciklusban. Vagyis a napéveknek 28 éves sorozata után mindig ugyanarra a napra esik január elseje. A Metón görög csillagászlól elnevezett 19 éves ciklus pedig olyan csillagászati egység, ami után a Hold fázisa mindig ugyanarra a napra esik, azaz 235 holdhónap hossza megegyezik 19 napév hosszával. Így számolódott ki Dionysiusnál, hogy Krisztus születésétől egy teljes ciklus után, újabb ciklussal induljon a keresztény időszámítás, mivel 532 az egyenlő 19 megszorozva 28-cal. Továbbá azt is figyelembe kell venni, hogy a Julián naptár dátumai 44 évvel nagyobbak, mint a Krisztus születésétől számolt évek. Menjünk hát tovább a krónikában.

A MAGYAROK ELSŐ BEJÖVELELE PANNONIÁBA

(7.) „*Az Úr megtestesülésétől számított háromszázhetvenharmadik évben, Valens császárnak és I. Coelestinusnak, a római egyház pápájának idejében, a világ hatodik*

---

¹⁸⁹ A kopt éveket i. sz. 284-től, Diocletianus római császár trónra lépésétől számítják, akinek uralkodása keresztényüldözéssel telt, különösen Egyiptomban. Ezért az év rövidítése A. M. (Anno Martyrum, „a mártírok éve”).

¹⁹⁰ Schalk Gyula: *Idők-korok-naptárak*. TIT Uránia Csillagvizsgáló, 1993.

¹⁹¹ Székely István: *Krisztus születésének éve és a keresztény időszámítás*. Szent István Társulat, 1922.

¹⁹² Schalk 1993.

korszakában a Szittyaországban lakozó hunok megsokasodtak; egybegyültek, és maguk közül kapitányokat rendeltek: a Zemény nemzetség beli Csele fiát, Bélát, Kevét és Kadocsát, Etelét, Kevét és Budát, a Kadar nemzetségbeli Bendegúz fiait, majd elhatározták, hogy benyomulnak a nyugati tájakra.”

A magyarok első bejövetele a Képes Krónikában a hunokat jelenti, amit már Kézai Simon is feljegyzett gestájában III. (IV.) László idejében.¹⁹³ Fordítsuk figyelmünket a 373-as évre és a hozzá társított két személyre, Valens császárra és Celesztin pápára.

Valens nevet legalább három római császár viselt, Decius fia Hostilianus, teljes nevén Caesar Caius Valens Hostilianus (251), Aurelius Valerius Valens (316-317) és Flavivs Ivliivs Valens Avgustus (364-378). A 373-as évhez passzol a harmadik Valens császár, így maradjuk vele. Viszont Coelestinus azaz Celesztin pápa a ma ismert pápa névsor 43. pápája 422-432 között ült a pápai trónon, tehát 49 évvel később, mint 373.

Azt gondolhatná az ember, hogy biztosan tévedett a krónikás, tehát lapozzunk tovább a krónikában, hátha találunk más ilyen adatot is, de előbb egy idézet a hunokról.

László Gyula véleménye az ázsiai és európai hunok megjelenéséről: „*A hunok – mármint az ázsiai hunok – időszámításunk előtt 71-ben döntő vereséget szenvedtek a kínai hadseregtől, és Nyugatra vonultak; a római történetírók leírásaiból is általában mongolos jellegük bontakozik ki. Nyugaton viszont csak 375-ben tűntek fel, amikor átlépték a Volgát, bár az antik földrajzi írók már a II. században – a Kaukázusban – említést tesznek hun népességről. Akárhogyan is van, jó néhány száz esztendő telt el az ázsiai hunok letűnése és az európai hunok megjelenése között. A történelemtudomány még a mai napig sem tudta meggyőzően áthidalni ezt az időbeli és távolsági szakadékot.*”¹⁹⁴

Mint majd látni fogjuk, az ázsiai hunok időszámításunk előtti megjelenése, évre pontosan megegyezik az „európai” hunok felbukkanásával, és nyomon követhetjük hogyan alakult a 373-as év, az indulásuk ideje, kiszámolva. Viszont a Képes Krónika a hunokat végig magyarokként említi, ellentétben Kézai Simonnal, akiről azt tartják történésink, hogy ő alkotta meg krónikáink hun történetét.

ATTILA MAGYAR KIRÁLYÁ VÁLASZTÁSÁRÓL ÉS GYŐZELMEIRŐL

(10.) „*Az Úr megtestesülése utáni négyszázegyedik, a magyarok Pannoniába történt bejövetelétől számított huszonnyolcadik esztendőben a magyarok, vagyis a hunok, a rómaiak szokása szerint, egyetértő akarattal királyul emelték maguk fölé Attilát, Bendegúz fiát, aki előbb a kapitányok közé tartozott; Ő pedig öccsét, Budát rendelte fejedelemmé és bíróvá a Tisza folyótól a Donig; magát a magyarok királyának, a földkerekség rémének, Isten ostorának nevezte: Attila, Isten kegyelméből Bendegúz fia, a nagy Magor unokája, ki Engadiban nevelkedett, a hunok, médek, gótok, dánok királya, a földkerekség ijedelme, Isten ostora stb.*”

A 401. évben történt királyválasztás 28 évvel történt a hunok bejövetele után, viszont a megszólításának vagy címzésének egy részletét kiemelném, a nagy Magor unokája. Muagerisz hun királyról Joannes Malalas bizánci krónikás írt először, amit Moravcsik Gyula fordított magyarra 1927-ben.¹⁹⁵ Muagerisz vagy Moger, vagy Magor királyt akkor választották a hunok uralkodójuknak 528-530 körül, amikor is testvérét Gordaszt, vagy Gordát, aki kereszténnyé lett, meggyilkolták. Gorda nem a kereszténnyé válásával vívta ki balsorsát, hanem mert a hunok

¹⁹³ Anonymus – Kézai Simon: *A magyarok cselekedetei*. Osiris Kiadó, 2004.

¹⁹⁴ László Gyula: *Vértesszőlőstől Puztaszerig*. Gondolat Kiadó, 1974.

¹⁹⁵ *Magyar Nyelv* 23 évf. 1927.

arany és ezüst tárgyait összetörette és beolvasztotta, hogy a bizánciak pénzt nyomhassanak belőlük. Ha Attila Magor unokájának tartotta magát, akkor megint egy későbbi dátumba ütközünk. Mivel Magor 528-530 után volt uralkodó a hunoknál, így az unokája Attila nem élhetett előtte 100 évvel, és nem halhatott meg 445-ben vagy 453-ban, de még 454-ben sem. Ha tovább nézzük, akkor Attila születése legalább 30-40 évvel később történhetett, mint 530, hacsak Magornak nem volt már gyermeke a királlyá választás előtt, de akkor is csak pár év eltéréssel kell számolnunk, ami így jó eséllyel kb. 560-ra vagy utánra tehető. Attila halálának idejét a következő idézetben látjuk majd, itt csak annyit jegyeznek meg, hogy a 124 év, amíg élt a krónika szerint, nyilván nem reális, de megfejezhető. Egy akkori magas életkorral számolva (70-80 év), Attila halála 560 körüli születési idővel számolva, 630-640 körülire tehető. Viszont a hunokról szóló fejezetekben a későbbi események említései (burgundiai Zsigmond király és Krimhilde a 6. századból), a keresztényeknek a Krisztus születésétől számított időszámolására való átváltási/számolási hibákból adódtak.

Az alább következő táblázatok első sorában lévő rövidítések magyarázata:

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y			
1	sz.	(h)	olim.	olimpia	ab urbe	philippo	szeleuk	Julius c.	alexand	Augustu	bizánci	Dio = bi	Dio Kr	indictic	Hyeroni	Hyeroni	indictic	chronic	bizánci	biz Kr	(BK + 15	BK + 15	indictic	bizánci	megjegyzés	Bizánc	magyarol

A oszlop: **i. sz. (hibás)** = mai időszámításunk, amiről azt hisszük, hogy valós.

B oszlop: **olim.** = olimpiai sorozat, az olimpiai évek 4-es csoportjának száma.

C oszlop: **olimpiad** = az olimpiai évek számolása a kezdetektől.

D oszlop: **ab urbe condita** = a város (Róma) alapításától fogva.

E oszlop: **philipposz** = inkább Nagy Sándor halálától számítva.

F oszlop: **szeleukida** = I. Szeleukosz hatalomra jutásától számítva.

G oszlop: **Julius c.** = Julius cézár naptárreformjától számítva.

H oszlop: **alexandriai** = az alexandriai időszámítás kezdete.

I oszlop: **Augustus** = Augustus naptár módosítása utáni évek száma.

J oszlop: **bizánci** = a bizánci időszámítás kezdete.

K oszlop: **Dio = biz + 284** = a bizánci időszámításhoz hozzáadott 284 év.

L oszlop: **Dio Kr** = Dionysius, a Krisztus születése után számolt évek.

M, P, V oszlop: **indictio** = 15 éves adózási ciklus számolása.

N oszlop: **Hyeronimus = Dio + 16** = Eusebios 16 éves változtatása, amivel az Augustus-féle számolást visszatette a Julián időszámításra (Hieronymus krónikájában maradt nyoma).

O oszlop: **Hyeronimus Kr** = Eusebios szerint a Krisztus születése után számolt évek (Hieronymusnál).

Q oszlop: **chronicon paschale** = a Húsvéti krónika időszámítása.

R oszlop: **bizánci Hyer + 23** = a római Eusebios számolása megnövelve az ab urbe condita és az olimpiai számolás különbségével.

S oszlop: **bizánci Kr** = a bizánci időszámítás Krisztus születésére való átszámolása (itt 1 éves csúszás van az indictio miatt, ami Hieronymusnál jött létre).

T oszlop: **BK + 150** = V. (később Biborbanszületett) Konstantin változtatása.

U oszlop: **BK + 150 Kr** = a bizánci időszámítás Krisztus születésére való átszámolása.

W oszlop: **bizánci - 5200 rómaira** = bizánci- 5200 vissza a rómaira, a mai időszámításunk, amiről azt hisszük, hogy az A oszlop szerinti (632 év többlettel).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A		
1	olim.	olümpic	ab urbe	phillipc	szeleuki	Julius c.	alexand	Augustu	bizánci	Dio = bi.	Dio Kr	indicti	Hieron	Hieron	indicti	chronic	bizánci	biz Kr	[1 BK + 15]	[BK + 15]	indicti	bizánci	megjegyzés		Bizánc	magyarok			
996	221		995	972	543	532	264	5713	248	5729	6013	533	10	6029	548	11	5720	6052	544	6202	694	7	852	Dionysius változtatása					
997	222		996	973	544	533	265	5714	249	5730	6014	533	11	6030	549	12	5721	6053	545	6203	695	8	853						
998	223	250	997	974	545	534	266	5715	250	5731	6015	534	12	6031	550	13	5722	6054	546	6204	696	9	854						
999	224		998	975	546	535	267	5716	251	5732	6016	535	13	6032	551	14	5723	6055	547	6205	697	10	855						
1000	225		999	976	547	536	268	5717	252	5733	6017	536	14	6033	552	552	5724	6056	548	6206	698	11	856						
1001	226		1000	977	548	537	269	5718	253	5734	6018	537	537	6034	553	1	5725	6057	549	6207	699	12	857						
1002	227	251	1001	978	549	538	270	5719	254	5735	6019	538	1	6035	554	2	5726	6058	550	6208	700	13	858						
1003	228		1002	979	550	539	271	5720	255	5736	6020	539	2	6036	555	3	5727	6059	551	6209	701	14	859						
1004	229		1003	980	551	540	272	5721	256	5737	6021	540	3	6037	556	4	5728	6060	552	6210	702	552	860	Antiochia elfoglalása perzsák 2 x 256, 540					
1005	230		1004	981	552	541	273	5722	257	5738	6022	541	4	6038	557	5	5729	6061	553	6211	703	1	861	Attila születése (74 évig élt)					
1006	231	252	1005	982	553	542	274	5723	258	5739	6023	542	5	6039	558	6	5730	6062	554	6212	704	2	862	szarmata és korai avar hunok bejövetele					
1007	232		1006	983	554	543	275	5724	259	5740	6024	543	6	6040	559	7	5731	6063	555	6213	705	3	863						
1008	233		1007	984	555	544	276	5725	260	5741	6025	544	7	6041	560	8	5732	6064	556	6214	706	4	864	(késői avar) hunok bejövetele					
1009	234		1008	985	556	545	277	5726	261	5742	6026	545	8	6042	561	9	5733	6065	557	6215	707	5	865						
1010	235	253	1009	986	557	546	278	5727	262	5743	6027	546	9	6043	562	10	5734	6066	558	6216	708	6	866	(korai avar) hunok bejövetele					
1011	236		1010	987	558	547	279	5728	263	5744	6028	547	10	6044	563	11	5735	6067	559	6217	709	7	867						
1012	237		1011	988	559	548	280	5729	264	5745	6029	548	11	6045	564	12	5736	6068	560	6218	710	8	868						
1013	238		1012	989	560	549	281	5730	265	5746	6030	549	12	6046	565	13	5737	6069	561	6219	711	9	869						
1014	239	254	1013	990	561	550	282	5731	266	5747	6031	550	13	6047	566	14	5738	6070	562	6220	712	10	870						
1015	240		1014	991	562	551	283	5732	267	5748	6032	551	14	6048	567	567. s.	5739	6071	563	6221	713	11	871	Censorinus egyeztetése					
1016	241		1015	992	563	552	284	5733	268	5749	6033	552	552	6049	568	1	5740	6072	564	6222	714	12	872	longobárdok Itáliába					magyarok jövetele (Kézai Simon)
1017	242		1016	993	564	553	285	5734	269	5750	6034	553	1	6050	569	2	5741	6073	565	6223	715	13	873						
1018	243	255	1017	994	565	554	286	5735	270	5751	6035	554	2	6051	570	3	5742	6074	566	6224	716	14	874						
1019	244		1018	995	566	555	287	5736	271	5752	6036	555	3	6052	571	4	5743	6075	567	6225	717	567. s.	875	Dacia kiürítése (Aurelianos)					
1020	245		1019	996	567	556	288	5737	272	5753	6037	556	4	6053	572	5	5744	6076	568	6226	718	1	876						
1021	246		1020	997	568	557	289	5738	273	5754	6038	557	5	6054	573	6	5745	6077	569	6227	719	2	877						
1022	247	256	1021	998	569	558	290	5739	274	5755	6039	558	6	6055	574	7	5746	6078	570	6228	720	3	878	(korai avar) hunok bejövetele					
1023	248		1022	999	570	559	291	5740	275	5756	6040	559	7	6056	575	8	5747	6079	571	6229	721	4	879	(késői avar) hunok bejövetele					

1. táblázat.

Az első sorban vannak tehát beírva, hogy az oszlopok milyen évszámokat tartalmaznak.

Itt annyit kell tudni, hogy az Eusebios 16 éves változtatása (ami Hieronymus krónikájában lett megörökítve) miatt egy évvel elcsúszott az indikció 15 éves ciklusa (de az évszámok nem változtak meg), a lilával jelzett bizánci Krisztus utáni dátumok pedig 4 évvel nem stimmelnek. A táblázaton látható Dionysius változtatása, hogy a római (Augustus) időszámítás 247. éve után, 532 évet számolt Krisztus után. Utána 10 évvel már érkeznek a hunok (szarmata néven) 258-ban, és a keresztény számítás szerint 300 évvel később már avar néven 558-ban. (A hunok érkezése még nem a Kárpát-medencét jelenti, nem oda történt, hanem az Al-Duna feletti részeken, de erre már felfigyeltek a rómaiak.) Mivel a keresztény időszámítás és a római időszámítás között először 284 év, majd utána 300 év különbség keletkezett, ezt a hézagot az események átszámozásával és megismétlésével töltötték fel, vagyis a római 260-370-ig tartó 110 évet, még egyszer leírták 370-480-ig (ebből lett a hun kor), majd 480-tól a római 180-370 közötti 190 évet újra felhasználták és 480-670-ig számolták. A későbbi változtatások miatt látszik a késői avar érkezés két dátuma is, mert itt is számoltak 16 év különbséget, tehát a kisebb érték a pontosabb, helyesebb.

ATTILA KIRÁLY MEGNŐSÜL

(24.) „Attila negyvennégy évig királykodott, öt esztendeig vezérkedett, százhuszonnégy évig élt. Meghalt az után a magyarok pannoniai bejövetelének hetvenkettedik, az Úr megtestesülésének négyszáznegyvenötödik esztendejében, II. Marcianus császár és I. Gelasius pápa idejében.”

Ebben az idézetben több számmal találkozunk, egy elég magas életkorral, amihez itt annyit jegyeznék meg, hogy a 124 év, mind a rovásírásban, mind a római számoknál hasonlóan épül fel, az I egy vonás, a kettő II két vonás, stb. A további számjegyek is hasonlóan épülnek fel, az öt, a tíz, az ötven, a száz és az ezer, egy-egy jelnek (betűnek) felelnek meg. Ha tudjuk, hogy a másolások során a krónikákban keletkeztek elírások, hibák, akkor egy olyan adat, mint az ötven, tíz, tíz, egy, egy, egy, egy, azaz hetvennégy, egy másolási hibából lehet akár száz, tíz, tíz, egy, egy, egy, egy, azaz százhuszonnégy.

De a 74 év lehetett 50 évvel nagyobb a Toursi Gergely féle idő elszámolás miatt is.

Ezt azonban most még hagyjuk, menjünk tovább Attila halálának évéhez, ami 445, és a hozzá társított két személy, II. Marcianus császár és I. Gelasius pápa. Marcianus császárt nem a római császárok felsorolásánál, hanem a bizánci császároknál találjuk:

Marcianus (450-457) Arcadius veje, II. Theodosius sógora.

Az Attila halálához jegyzett pápa I. Geláz 492-496 között volt pápa, és mint fentebb már láttuk, ő volt az, aki Dionysiuszt Rómába hívta a Húsvét-számítások miatt. Viszont az ő pápasága sem egyezik a krónika adatával, legalább 47 évvel későbbre van jegyezve a pápák listájában.

Jánosi Monika szerint¹⁹⁶ Dionysius (497?-540), akit Geláz pápa (492-496) hívott Rómába, Symmachus (498-514) pápasága alatt szerkesztette össze azt a kánongyűjteményt, amelyet feltehetően Hadrián pápa idején (772-795) újraserkesztettek *Corpus codicis canonum*, vagy *Dionysiana* néven. Már az is érthetetlen, hogy hívhatta Jánosi Monika szerint a 497-ben született Dionysiuszt Geláz pápa Rómába, mikor Geláz a történelemkönyvek szerint 496-ban meghalt, és hogy írhatott/szerkeszthetett egy tizenéves gyermek kánongyűjteményt. Itt kell még megjegyezni, hogy a sok hamisnak tartott középkori oklevél nem biztos, hogy hamis, de az időszámolások miatt mindenképpen felülvizsgálandó, mint pl. a híres-nevezetes konstantinusi pápai adománylevelé esete.

Visszatérve a témánkhoz, Geláz pápa is 47 évvel későbbi dátumhoz van feljegyezve a krónika szerint, mint Attila 445-ös halála. Miután Celesztin pápa is későbbi dátummal szerepel a hunok bejövetelkor, a két dátum együtt azt mutatja, hogy nem elírásokról van szó, hanem másról. Pontosán arról, hogy akár Dionysius, akár Eusebios helyezte először előbbre az időszámításban Krisztus születési idejét, ez a 284 vagy 300 év a történelmi események időbeli elcsúszását és duplikációját teremtette meg, mivel a korabeli krónikások a római és a keresztény időszámítások évei szerint is feljegyezték.

A pápák névsora egy kb. 50 éves csúszást mutat az eseményekhez képest, erről később lesz még szó. Mivel a magyar krónikák mindegyike csak a hunok és utánuk a magyarok bejöveteléről tudósít (avarokról nem tudva), ami között viszonylag rövid idő, 100 vagy 104 év telik el (krónikásaink szerint öt generációnyi idő, de nem a bejöveteltől, hanem Atilla halála után), ebből látható, hogy a magyar krónikások csak később vették át az időugrás plusz éveit. Menjünk is tovább a hunok után a magyarok bejöveteléhez, de még előtte nézzük meg, hogyan került Macrinus neve a krónikába.

¹⁹⁶ Jánosi Monika: *Törvényalkotás a korai Árpád-korban*. Szegedi Középkorász Műhely, 1996.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
1	i.sz. (h)	olim.	olümpia	ab urbe	philippc	szeleuk	Julius c. alexand	Augustu	bizánci	Dio = bi	Dio Kr	indicti	Hyeroni	Hyeroni	indicti	chronic	bizánci	biz Kr (1 BK + 15	BK + 15	indicti	bizánci	megjegyzés	Bizánc	magyarok		
1070	295	268	1069	1046	617	606	338	5787	322	5803	6087	606	9	6103	622	10	5794	6126	618	6276	768	6	926		Nagy Károly uralkodásának kezdete	
1071	296		1070	1047	618	607	339	5788	323	5804	6088	607	10	6104	623	11	5795	6127	619	6277	769	7	927			
1072	297		1071	1048	619	608	340	5789	324	5805	6089	608	11	6105	624	12	5796	6128	620	6278	770	8	928			
1073	298		1072	1049	620	609	341	5790	325	5806	6090	609	12	6106	625	13	5797	6129	621	6279	771	9	929			
1074	299	269	1073	1050	621	610	342	5791	326	5807	6091	610	13	6107	626	14	5798	6130	622	6280	772	10	930			
1075	300		1074	1051	622	611	343	5792	327	5808	6092	611	14	6108	627	627	5799	6131	623	6281	773	11	931			
1076	301		1075	1052	623	612	344	5793	328	5809	6093	612	612	6109	628	1	5800	6132	624	6282	774	12	932			
1077	302		1076	1053	624	613	345	5794	329	5810	6094	613	1	6110	629	2	5801	6133	625	6283	775	13	933			
1078	303	270	1077	1054	625	614	346	5795	330	5811	6095	614	2	6111	630	3	5802	6134	626	6284	776	14	934		Attila halála (szarmata és korai avar kor)	
1079	304		1078	1055	626	615	347	5796	331	5812	6096	615	3	6112	631	4	5803	6135	627	6285	777	627	935			
1080	305		1079	1056	627	616	348	5797	332	5813	6097	616	4	6113	632	5	5804	6136	628	6286	778	1	936			
1081	306		1080	1057	628	617	349	5798	333	5814	6098	617	5	6114	633	6	5805	6137	629	6287	779	2	937			
1082	307	271	1081	1058	629	618	350	5799	334	5815	6099	618	6	6115	634	7	5806	6138	630	6288	780	3	938		Attila halála (korai és késői avar kor)	
1083	308		1082	1059	630	619	351	5800	335	5816	6100	619	7	6116	635	8	5807	6139	631	6289	781	4	939			
1084	309		1083	1060	631	620	352	5801	336	5817	6101	620	8	6117	636	9	5808	6140	632	6290	782	5	940			
1085	310		1084	1061	632	621	353	5802	337	5818	6102	621	9	6118	637	10	5809	6141	633	6291	783	6	941		Nagy Constantín halála	
1086	311	272	1085	1062	633	622	354	5803	338	5819	6103	622	10	6119	638	11	5810	6142	634	6292	784	7	942		II. Constantinus 337- Constans 337-350 II. Constantius 337-361	
1087	312		1086	1063	634	623	355	5804	339	5820	6104	623	11	6120	639	12	5811	6143	635	6293	785	8	943			
1088	313		1087	1064	635	624	356	5805	340	5821	6105	624	12	6121	640	13	5812	6144	636	6294	786	9	944			
1089	314		1088	1065	636	625	357	5806	341	5822	6106	625	13	6122	641	14	5813	6145	637	6295	787	10	945		Heraklios (Nagy Constantín) halála	
1090	315	273	1089	1066	637	626	358	5807	342	5823	6107	626	14	6123	642	642	5814	6146	638	6296	788	11	946		III. Kónsztantinosz 641 II. Kónsztasz 641-668 Hérakleónasz 641	
1091	316		1090	1067	638	627	359	5808	343	5824	6108	627	627	6124	643	1	5815	6147	639	6297	789	12	947		IV. Kónsztantinosz 668-685	
1092	317		1091	1068	639	628	360	5809	344	5825	6109	628	1	6125	644	2	5816	6148	640	6298	790	13	948			
1093	318		1092	1069	640	629	361	5810	345	5826	6110	629	2	6126	645	3	5817	6149	641	6299	791	14	949		Attila halála (korai avar kor)	
1094	319	274	1093	1070	641	630	362	5811	346	5827	6111	630	3	6127	646	4	5818	6150	642	6300	792	642	950		Attila halála (korai avar kor)	
1095	320		1094	1071	642	631	363	5812	347	5828	6112	631	4	6128	647	5	5819	6151	643	6301	793	1	951			
1096	321		1095	1072	643	632	364	5813	348	5829	6113	632	5	6129	648	6	5820	6152	644	6302	794	2	952			
1097	322		1096	1073	644	633	365	5814	349	5830	6114	633	6	6130	649	7	5821	6153	645	6303	795	3	953		Attila halála (korai és késői avar kor)	

2. táblázat.

Ezen a táblázaton az Atilla halála dátumok látszódnak, ha Atilla korát helyesen veszem 74 évnél, és a hunok bejövetelétől számolva Atilla haláláig 72 év telt el, ahogy Kézai Simon megírta. A római időszámítás szerint Atilla a szarmata kor végén halt meg 330 körül (lásd kétéves szarmata beháború), a keresztény időszámítás szerint pedig 630-ban, amit 16 évvel későbbre tettek 645-re. Itt is lezajlott egy kétéves beháború, csak már az avarok között. Jól látszik, hogy a halála dátumát 16 évvel későbbre is számolták, így jött létre a 645-ös dátum, majd V. Konstantin 150 éves változtatása után a 780-as dátumból lett 795-t, ami után 100 évvel később jönni fognak a magyarok.

Az utólag számolt hun korban pedig 373-tól számítva 72 évvel később lett Atilla halála 445-re téve, és persze itt is lezajlott a kétéves beháború Atilla fiai között a trónutódlásért.

A 445-höz számolva 100 évet 545-ben jönnek a magyarok, és mit látunk a történelemben, kb. 16 évvel később 558-ban megjelennek az avarok.

A MAGYAROK ELSŐ BEJÖVELELE PANNONIÁBA

„Abban az időben Pannonián, Pamphylián, Phrygián, Macedonián és Dalmácián a sabariai származású, longobárd nemzetiségű Macrinus fejedelem uralkodott, ki hadban jártas férfiú volt; megtudván, hogy a hunok a Tisza fölött megtelepedtek, és napról napra pusztítják országát, visszariadt attól, hogy országa szülötteivel támadjon rájuk; elküldte követeit a rómaiakhoz, és tőlük kért segítséget a hunok ellen: mert hiszen a római császár kegyelméből bírta mindama földeket. A rómaiak pedig abban az időben az alemán származású Veronai Detrét a maguk akaratából királyul rendelték maguk fölé, őt kérték, hogy vigyen Macrinusnak segítséget; ez készséges szívvel beleegyezett; itáliai, germán és más, a nyugati részek mindenféle nemzetéből való seregével elindult.”

Láttuk az előbbi idézeteknél, hogy a két pápa, akiket a Képes Krónika a hunok bejöveteléhez és Attila halálához társított, 47-49 évvel későbbre került a mai pápa névsorban az idő elszámolása miatt. Hasonló történhetett a római Macrinusszal is, csak ő 50 évvel korábban szerepelt a római császárok listáján. Kézai Simon leírása nagyjából egy szóval tér el a krónikától, mégpedig, hogy Macrinus tetrarcha volt.

A tetrarchia kora pedig a később élt Diocletianus császárhoz köthető.

„S minthogy azon időben Pannoniát, Pamfiliát, Frigiát, Macedoniát és Dalmatiát a longobárd nemzetből Szabaria városából származott Macrinus hadfolytatásban tanult tetrárkha kormányozta, hallván hogy a húnok a Tisza mellé telepedtek s országát napról napra szaggatják, országa népével rájuk támadni félvén, követeket küldte a rómaiakhoz, hogy a húnok ellen hadi népet és segítséget kérjen, mert a rómaiak részéről parancsol vala az említett országokban.”

Marcus Opellius Macrinus (szül. 164-ben, majd lett császár egy rövid időre 217-től 218-as haláláig) praefectus praetorio volt, több provincia vagyis tartomány vezetője, mint ahogy a krónika említi, így biztosan nem kitalált uralkodó, ahogy egyes történészek vagy fordító/jegyzetíró személyek elképzelték.

A másik említett személy veronai Detre, akit Nagy Theoderich-kel (uralk. 474-526) azonosítanak a történészek, csak ő szintén később élt és uralkodott, mint a hun Attila.

Nézzük azonban meg, hogyan alakul Nagy Theoderich kora, ha Dionysius 284 éves idő eltolásával csökkentjük. Levonva a 284 évet Theoderich máris Macrinus kortársa lesz, hiszen uralkodási ideje akkor 190-242 közé esik.

Mivel az egész középkor ideje, a keresztény időszámításra való utólagos átszámolásokból alakult ki, így nem lehet hibáztatni a krónikasokat, hogy oda nem illő személyeket írtak a krónikába, vagy nem jól számolták az események idejét, mert a dátumok és nevek többször is változtak és lettek átírva az évek múlásával.

Így lett például a 3. századbeli Sapor perzsa uralkodó (julián időszámítás kb. 250), a 6. században Huszrau, Khoszroesz (Dionysios időszámítása szerint 534), akiknek mind a cselekedeteik, mind a gyermekeik neve, Hurmuz, Bahrám és Narses, és az egyik unokája (Hurmuz fia II. Huszrau néven) is megegyezik.

Ugyanígy egy személy volt a 4. század elején hatalomra került Nagy Konstantin (julián időszámítás kb. 306) és a 7. században Bizáncban uralkodó Hérakleios (Dionysios időszámítása szerint 590 + kb. 21 év a római és görög időszámítás különbsége miatt = 610), mindkettő 31 évig volt hatalmon, és a gyermekeik neve szintén megegyezik, mint Constantius, Constantinus és Constans.

KEZDŐDIK AZ ELŐBESZÉD A MÁSODIK BEJÖVETELRŐL ÉS A MAGYAROK SZERENCSES ÉS SZERENCSETLEN DOLGAIRÓL

(26.) „Az Úr megtestesülésétől számított hatszázhetvenhetedik évben, száznégyszázötvenöt esztendővel Attila magyar király halála után, III. Constantin császár és Zakariás pápa idejében – mint az meg van írva a rómaiak krónikájában – a magyarok másodízben jöttek ki Szittyaországból, illetéknéppen: Ögyek fia Előd, Szittya földön Eunodubilia leánytól fiat nemzett, kinek neve lőn Álmos, annak okáért, mert anyjának álmában keselyűforma madár jelent meg, amikor terhes állapotban volt; méhéből rohanó patak fakadt, meggyarapodott, de nem a maga földjén, ebből azt jósolták, hogy ágyékából dicső királyok származnak.”

„Az Úr megtestesülése után hatszázhetvenhetedik évben, száz évvel Attila király halála után, a nép nyelvén magyarok vagy hunok, latinul pedig ungarusok, III. Constantinus császár és Zakariás pápa idejében ismét benyomultak Pannoniába.”

Elérkeztünk a történészek által leginkább tévesnek gondolt időponthoz, vagyis a magyar honfoglalás idejéhez. Vegyük itt is először szemügyre a dátumot és a hozzá kapcsolt személyeket. Az évszám 677, és III. Constantinus vagy inkább Konstantinosz, mivel a bizánci császárokra a latin helyett görögös elnevezést használjuk.

III. Kónsztantinosz Hérakleiosz császár fia, csak rövid ideig volt császár 641-ben, mivel pár hónap után meghalt. A 677. évet IV. Kónsztantinosznál találjuk, aki Hérakleiosz császár másik fiának II. Kónsztansznak a gyermeke, legalább is most így tanítják az iskolában. Pápának Zakariás pápa van megadva a krónikában, aki 741-752 között töltötte hivatását, a 677. évtől ez jóval távolabbi dátum, legalább 64 évvel későbbi. Csak közbeszúrásként, a több mint 100 évvel későbbi Thuróczy-krónikában a magyarok jövetelének dátuma már igazodik Zakariás pápához a 745-ös dátummal.

A 677-es dátumnak inkább Kézai Simonnak a hunok jöveteléhez adott 700-as évhez lehet köze, mivel Kézai 23 évvel korábbra számolta mind a hunok, mind a magyarok érkezését, (700 és 872), viszont a Képes Krónika szerzője szintén 23 évet vont le a 700-ból, csak ő a magyarok második bejöveteléhez társította, mivel nála a hunok 373-ban érkeztek, ahogy Thuróczy-nál is, akinél viszont Konstantinból már az V. lesz.

Miután a krónikából azt tudjuk, hogy a hunok és utánuk csak a magyarok jöttek honfoglalóként a Kárpát-medencébe, és már Kézai Simon megírta, hogy a hunok bejövetelétől Attila haláláig 72 év, Attila halálától pedig a magyarok jöveteléig 100 esztendő telt el. Viszont azt is láttuk, hogyan helyezte Dionysius 284 évvel előbbre Krisztus születési dátumát, nézzük tehát meg, ez hogyan hatott a hun történetre.

Dionysios a 3. században élt, és még az ő életében történt, hogy a római birodalmat megtámadták a gótok, akik egy velük rokon néppel, a gepidákkal háborúba keveredtek a római birodalom pannoniai határán túl, a Duna és a Tisza folyó közti területen.

A gótok végül a keletről érkező „szarmaták” segítségével megsemmisítik a gepidákat, majd tovább vonulnak a Balkán felé.

Ugyanilyen események zajlanak a 6. században is, csak a gótok helyett langobardokat emlegetünk. A langobardok ugyanúgy támadták a „római birodalmat”, ugyanúgy keveredtek háborúba a gepidákkal, és ugyanúgy keletről érkező segítséggel, az avarokkal szövetségben semmisítik meg a gepidákat. Itt pontos dátumunk is van a langobardok Balkán felé vonulására, és azt is tudjuk, hogy onnan tovább menve Itália felső részét is megszállják. A langobardok Itália felé indulása a Kárpát-medencéből 568. április 1. Húsvét napján történt.

Miután Dionysius a keresztény időszámítást megalkotta (bár csak „jóval később”, a 11. század után kezdték el kiterjedtebben használni, legalább is ezt tanítják), így azt tudjuk, hogy ő 284 évvel (pontosabban 285-tel, hogy kijöjjön a Nagy Ciklus), amikor a rómaiak 247. (247 = 13 x 19) éve után toldotta be a 284 (285 = 15 x 19) évet, hogy pontosan 532-re essen a keresztény időszámolás kezdete. De azt is tudjuk, hogy már a 4. század elején élt Eusebios ezt 16 évvel javította, és nem megfélemezve az Augustus császár után indult két időszámításról, ami között két év különbség található, kiszámolhatjuk a gótok indulási idejét is (568-284 = 284, 284-16 = 268, 268-2 = 266 vagy 268+2 = 270). Tehát, körülbelül 266-270-ben a gepidák legyőzése után a gótok a Balkán felé indulnak (ez Dacia kiürítése), a Kárpát-medencében pedig szarmata uralom kezdődik, ahogy 568 után avar uralom. (A Krisztus születésétől számolt időszámítás évei 44 évvel kevesebbek, mint a Julián évek, de a Julián dátumok néhány helyen átszámolás nélkül kerültek át a keresztény időszámításba.)

Hogyan kapcsolódik ez a két esemény a hunokhoz és a magyarokhoz?

Úgy, hogy mind a 3. században érkező „szarmaták” és a 6. században érkező „avarok” azonosak a krónikáink által megírt hunokkal. A 4. században (373) érkező hunok, maguk előtt hajtva a gótokat érkeznek a Kárpát-medencébe, de a gót–gepida háború itt nem lett megörökítve. Mivel Mócsy András¹⁹⁷ szerint a szarmatáknak erről az idejéről, igen kevés figyelembe vehető adatunk létezik, de például az alföldi Csörsz-árok keletkezését erre a korra teszi, ugyanakkor megjegyzi, hogy más adatok pedig a 8. század végi építésre utalnak (vagyis a késői avar korra). Szádeczky-Kardoss Samu¹⁹⁸ pedig az avar történetet elemzi könyvében és az avar történelem eseményei nagyfokú azonosságot alkotnak a hun történettel, így azonosak a korai és a kor végén történő csaták irányai és helyszínei, valamint az egymásutániságuk is. Sőt az idejük is megegyezik, mind a három korszak, a szarmata, a hun és a korai avar is 72 évig tartott, ahogy azt Kézai Simon megadta a gestájában. Mind a hunok, mind az avarok érkezésükkor először „francia” földre portyáznak, utána Dalmácia és az Illyrikum megtámadása zajlik, majd a késői csaták is ugyanazok, sorrendben Niš és Serdica lerombolása, utána Konstantinápoly ostroma, és a kor végét mindkét esetben egy kétéves belháború zárja, ami a trónutódlás miatt tört ki. Ilyen kétéves belháború zárja a szarmata kor végét is, aminek kezdete kb. 258-260-ra tehető, vége pedig 330-332-re.

Bíborbanszületett Konstantin¹⁹⁹ így írt az avarokról, akiknek királya Attila:

„Van egy város Szpalató közelében, melyet Szalónának neveznek, Diokleciánusz császár műve, magát Szpalatót is Diokleciánusz építtette, és ott volt császári palotája, de nagyjai és a köznépből sokan Szalónában laktak. Ez a város volt egész Dalmácia feje. Nos, hát Dalmácia többi városából minden évben összegyűltek lovas katonák, és mintegy ezret kiküldtek Szalónából, s örvöltek a Duna folyónál az avarok miatt. Mert az avarok a Duna folyón túl tanyáztak, ahol most a nomád életet élő türkök vannak.”

Diocletianus korában a rómaiak szarmatának nevezték a keletről érkezett népet, a „6. században” pedig avarnak. A történészeink viszont az avar kort két, vagy mostanában már három részre bontották, így minimum egy korai és egy késői avar kort kell figyelembe vennünk. Nézzük meg, ez hogyan illeszkedik bele a hun történetbe.

¹⁹⁷ Mócsy András: *Pannonia a késői császárkorban*. Akadémia Kiadó, 1974.

¹⁹⁸ Szádeczky-Kardoss Samu: *Az avar történelem forrásai I.* József Attila Tudományegyetem, 1992.

¹⁹⁹ Bíborbanszületett Konstantin: *A birodalom kormányzásáról* [DAI: De administrando imperium]. Lectum Kiadó, 2003.

A KÉSŐI AVAR KOR

Az avar kor késői szakasza már egy másik időugrás következménye, ezt a nem sokkal később élt (V. vagy VII.) Konstantin, azaz a Bíborbanszületett császár hajította végre, ez kereken 150 év betoldást jelentett a bizánci időszámítás számaiban, így a bizánci 6307-es év 6457-re (a 6307 nem teljesen pontos dátum, pár év eltérés lehetséges) módosult. Erre mutatnak Bíborbanszületett Konstantinnak a fiának szánt útmutató könyvében a benne maradt időbeli elszólások.

DAI 22: „Eddig az időpontig foglalta időrendbe az arabok éveit Szent Theofánisz, aki az úgynevezett Agrosz monostort alapította, s aki anyai nagybátyja volt Konstantinnak, a nagy kegyes és legkeresztényebb császárnak, az igen bölcs és erényes Leó császár fiának és a római birodalom jogarát egykor kezében tartó boldog emlékezetű Vazul unokájának.”²⁰⁰

Hitvalló Szent Theophanész: 758–817.

Zoe Karbonopsina: 890?–919.

Bíborbanszületett Konstantin: 905–959 (Leó fia, Vazul unokája).

DAI 27: „Iréne császárnő idejében a kiküldött Narszisz patrícius Beneventumot és Páviát kormányozta, s Rómát az athéni Zakariás pápa tartotta kezében.”²⁰¹

„Abban az időben a longobardok Pannóniában laktak, ahol most a türkök lakoznak. És Narszisz patrícius mindenféle gyümölcsöt küldött nekik és azt üzenté, hogy... Meghalván ezt a longobardok, s magukhoz vévén a családjaikat, Beneventumba mentek.”²⁰²

A longobardok Itáliába vonulása: 568. április 1. Húsvét napja,

Narses halála: 568 vagy 573,

Zakariás pápa: 741–752,

Iréne császárnő: 797–802.

A második ugrást megelőzte a 3. századból 6. századivá lett bizánci–római birodalomban a görög hagyományokhoz való visszatérés, ami a görög olimpiai időszámítást is visszaállította, ezért Bizáncban 21-23 évvel későbbi dátumokat használtak, mint Rómában. A 8. században (III.) Leó császár fia (V.) Konstantin lett a császár, aki az apja vagy a hadsereg egyik vezetőjének (Romanosz) politikájával egyet nem értve, amikor hatalomhoz jutott, 150 évvel (az indictio 15 éves ciklusának 10 szeresével) előre állította a bizánci időszámítást, és így a 8. századból a 10. század lett. Maga (VII.) Konstantin felvette a Bíborbanszületett nevet és a krónikákat és egyéb írásbeli dokumentumokat a nagybetűs írásról, lemásoltatott és átíratott kisbetűs írással, de közben a dátumokat is kijavították. Konstantin természetesen még a bizánci időszámítást használta, ezekről csak jóval később számoltak át a Krisztus szerintire. A *Birodalom kormányzása* című művében fennmaradtak az elírásai, amik egy korábbi korra utalnak (200 évvel a longobardok után, vagy anyai nagybátyja Theofanisz). Ha ugyanis anyai nagybátyja Theophanes a 8. század közepén született, akkor Konstantin sem születhetett a 10. század elején, mivel az anyja, Zoé csak kb. 30 évig élt. A másik elszólása, hogy Eiréné, azaz Iréne császárnő Zakariás pápa kortársa és mindketten a longobardok Itáliába vonulása idejében, vagy nem sokkal utána éltek, ami Konstantin korától 200 évre esett.

Ez pedig nem lehetett a 10. században, mert onnan, 949-ből (bizánci idős. 6457 = Kr. u. 949) visszaszámolva a 200 évet, 749-t kapunk, a langobardoknak Narsesz által való Itáliába vonulása pedig az 568-as évhez van jegyezve. Pontosan, hogy mikor osztották fel Lombardiát

---

²⁰⁰ Uo. p. 55.

²⁰¹ Uo. p. 64.

²⁰² Uo. p.65.

maguk között, csak tippelhetünk, de biztos nem 180 évvel később, inkább 1-5 évvel az odaköltözés után. Miután Dionysius 284 évvel megnövelte a római évek számát, amit Eusebios még 16 évvel megváltoztatott, ezután jött Konstantin 150 éves változtatása. A kb. 180 évvel való eltérés így kétfelé 30-32 + 150 évre bontható. A 32 év megfelelhet 16+16 évnek, amiből az első 16 a julianusi és augustusi közti különbség, a második 16 év az Eusebios féle javítás. Közben arról is tudunk, hogy Toursi Gergely²⁰³ még 50 évvel előbbre tette Krisztus születésének dátumát.

Nézzük át V. Konsztantinosz bizánci császár történetét:

Ragadványneve Kopronümosz (Trágyanevű, nyilván ez is nagyon zavarta a császárt). Konsztantinosz 718-ban született és kétéves korában, 720-ban lett apja társuralkodója. Felnőve kiváló hadvezérnek bizonyult, ám a történelemkönyvek szerint kiegyensúlyozatlan és indulatos személyiség volt. Uralkodása második évében hadjáratot indított Kis-Ázsián keresztül az arabok ellen, de sógora, Artabaszdosz fellázadt ellene és legyőzte, majd a képtisztelő párt segítségével Konstantinápolyban császárrá koronázták.

726-ban Leó a kiskorú Konsztantinosz nevében megjelentette az *Ekloga* címet viselő jogi kézikönyvet, amely alapvetően az I. Justinianus alatt összegyűjtött *Corpus Juris Civilis* kivonata volt, ami a mindennapi ítélkezés megkönnyítését szolgálta. (Bíborbanszületett Konstantin egyik fontos műve, a *De praefecturis*, amelyben a bizánci birodalom kormányzati statisztikáját közli, szintén Justinianus idejéből.)

726-ban aztán egy nagy földrengés és a keleti püspökök küldöttsége végleg meggyőzte a császárt arról, hogy az Isten is elítéli a szentképek tiszteletét. Leó eleinte csak prédikációkat tartott és tartatott az ikontisztelet ellen, majd megkezdte a különféle ábrázolások eltávolítását. Ezzel Konstantin hogy egyet értett-e vagy nem, nem igazán világos, mivel ő magát a legkeresztényibb császárnak tartotta, és valószínűleg éppen ez volt az egyik fő oka az idő elállításának. 751-ben azonban a már „századok óta” az Appennini-félszigeten garázdálkodó longobárdok bevették Ravenna városát, ezzel lefejezték a helyi bizánci adminisztrációt. II. (III.) István pápa jobbnak látta az „eretnek” V. Konstantin helyett lojálisabb védelmezőt szerezni, választottja pedig a Frank Királyság majordomusából lett királya, Kis Pippin lett. Kis Pippin fia pedig Nagy Károly, aki Konstantin művében is szerepel, sőt megemlíti fiát, Lajost, majd Lajos fiát, Lothárt, ezáltal a frankok történetében is megfigyelhetjük az időugrások nyomait. Nagy Károly megkeresztelése előtt I. Klodvig néven uralkodott (284 éves ugrás), életrajz írója Einhard pedig azért nem írt semmit a gyermek és ifjúkoráról, mert nem akarta a korábbi „pogány” uralkodót dicsőíteni. Klodvigból kb. 180 évvel később pedig II. Klodvig lett, akiknek a gyerekeik nevei is egyezik. Nagy Károly és Klodvig uralkodási ideje igazodik a hunok többször megörökített idejéhez, mivel ugyanazok az események történetek meg csak az évszámok változtak az idő számolásuk miatt.

Miután a bizánci Római Birodalomban is számolták az indictio 15 éves periódusait, de azt már kevésbé, hogy hányadik indictio is van valójában, a 150 éves változtatás semmilyen naptári problémát nem okozott, sőt Bizáncban emiatt jobban összezavarodott az idő, amikor a keleti keresztények a római időszámítással egyeztetették az éveket. A bizánci keresztények annyira

---

²⁰³ Toursi Gergely: *Korunk története*. Kalligram Kiadó, 2010. Toursi Gergely időszámítása: „A kezdetektől a vízözönig 2242 év, a vízözöntől a Vörös-tengeren történő átkelésig 1404 év, az átkeléstől az Úr feltámadásáig 1538 év, a feltámadástól Szent Márton haláláig 412 év, Szent Márton halálától a legutóbb emlegetett évig, azaz beiktatásom huszonegyedik évéig, – amely a római Gergely pápa uralkodásának ötödik, Gonthran király harmincegyedik, az ifjabb Childebertnek tizenkilencedik éve, – összesen 197 év telt el.” Ha összeadjuk Toursi Gergely számait, akkor Krisztus feltámadásáig (más fordítás szerint testet öltéséig) 5184 év telt el, és akkor Krisztus 5150-ben született, szemben az 5200-as vagy az 5500-as dátummal.

megkavarodtak ettől a 150 éves eltéréstől, hogy a Bizánci Birodalom bukásáig a császárok névsorát többször megismételve rögzítették, de közben beleírták az aktuális, valós időben élt császárokat is.

Ez a változtatás tette a korai avar kort késői avar korrá, és itt tolódott 150 évvel későbbre a magyar bejövétel időpontja is, a Thuróczy krónikában írt 745-ről 895-re.

717-től 741-ig: III. Leon uralkodása,

741–743 között: egy trónbitorló van uralmon Artabaszdosz néven,

741, majd 743-tól 775-ig: V. Konstantin uralkodása,

775–780: V. Konstantin fia, IV. Leon,

780–797: VI. Konstantin,

797–802: Eiréné, azaz Iréne császárnő, aki Zakariás pápával a longobárdok idejében élt,

802–811: I. Niképhorosz.

717-hez 150 évvel később:

867–886: Baszileiosz, vagy Vazul (+21 év a római és a bizánci görög időeltérés miatt),

886–912: VI. Leon uralkodása,

912–913 között: egy trónbitorló van uralmon III. Alexandrosz néven,

913–959: VII. (Bíborbanszületett) Konstantin uralkodása,

959–963: VII. Konstantin fia, II. Rómanosz,

963–969: II. Niképhorosz

Mivel III. Leon fia V. Konstantin saját magából csinált VII. Konstantint (aki Bölcs VI. Leon fia), így V. és VI. Konstantin is a Bíborbanszületett császárt jelenti, aki után a fia uralkodott pár évig. Konstantin fia után mindkét korban Niképhorosz, egy udvari ember került hatalomra.

Érdekes mód ezután jobban összezavarodik a helyzet, császár lesz I. Joannész: 969–976, hogy azután 150 évvel később ismét császárrá legyen II. Ióannész néven: 1118–1143, majd (mint a magyar krónikában) 104 évvel később, 1222–1254: III. Ióannész lesz a császár.

V. Konstantin pedig tovább számolódik, a 741. évhez számolva 284 évvel később, 1025–1028: VIII. Konsztantinosz néven, majd 16 évvel később 1042–1055: IX. Konsztantinosz néven, újabb 18 év múlva 1059–1067: X. Konsztantinosz néven. Utána kicsit később újból felbukkan 1078–1081: III. Niképhorosz, majd 150-155 év elteltével, megint megjelenik Konstantin, 1204–1205: XI. Kónsztantinosz néven.

A késői avarok (a hunok) tehát így számolva (707) 723-ban érkeznek, Attila halála 72 év múlva (kb. 780) 794 vagy 795-ben történt, ekkor is lezajlik a kétéves beháború az uralkodás várományosai között, majd ezután rabolják ki az „avar” kincstárat a frankok és szállították el a kincseit vagy 15 megrakott szekéren. Ezt a késői avar kort használta fel a régész Makkay János arra, hogy a hun Attila helyett, kitaláljon egy avar kori Attilát, de az avar kori Attila ugyanaz volt, mint a hun Attila, csak az időszámolás miatt került más korba. Amúgy Makkay János helyesen gondolkozott, a magyarok jövetele előtt (895) száz évvel halt meg az „avar” Attila 795-ben.

Így együtt láthatjuk a hunok korszakát, négy különböző időszakban:

– késői (III.) szarmata kor: kb. 260-263-tól kb. 331-335-ig,

– hun kor: 373-tól kb. 445 vagy 454-ig,

– korai avar kor: kb. 558 vagy 573-tól 630 vagy 645-ig,

– késői avar kor: kb. 723-tól 795-ig.

1	Kr. u.	Juliani	Augustus	Augustus	szarmata kor	pápák	hun kor	pápák	korai avar kor	pápák	késői avar kor	pápák
26	230	273	257	255			370	SZENT I. DAMÁZ	557	Huszrau a türkökkel megtámadja a hunokat (heft)	720	
27	231	274	258	256	gót támadás Bizánc városa ellen 258		371		558		721	
28	232	275	259	257			372		559		722	
29	233	276	260	258	Sapur fogságba ejti Valerianus császárt 259 vagy 260		373	hunok 373	560		723	hunok (késői avarok)
30	234	277	261	259			374		561	III. JÁNOS	724	
31	235	278	262	260	Maximinus Thrax 235-238		375		562	Clothar király halála után a hunok Galliára törnek	725	
32	236	279	263	261			376		563		726	
33	237	280	264	262			377		564		727	
34	238	281	265	263			378	hadrianapolisi csata gótok rómaiak ellen 378	565	lusztinianusz uralkodás: II. Iusztinosz 565-578	728	
35	239	282	266	264			379	Theodosius trónralépése előtt hun csapatok Galli	566		729	
36	240	283	267	265	Macrinus római császár	Censorinus egyeztetése	380		567	langobard - gepida háború 567	730	
37	241	284	268	266	Diokletianus uralkodása	II. Claudius Gothicus 268-308	381		568	longobardok Itáliába 568 Narses	731	SZENT III. GERGELY
38	242	285	269	267	Dénes pápa halála 268 (SZENT I. FÉLIX † (?)		382	Theodosius szövetséget köt a gótokkal és Maced	569		732	
39	243	286	270	268	Aurelianus uralma, Dacia: Aurelianus 270-275		383	langobard - gepida háború ?	570		733	langobard - gepida háború ?
40	244	287	271	269	gót - gepida háború 271-272 / Sapur első győzelmei		384		571		734	
41	245	288	272	270	"szarmaták" telepítése a birodalomba 271 után		385	SZENT SZIRICIUSZ	572		735	
42	246	289	273	271	Gótok és gepidák összecsapása észak Daciában vagy		386		573		736	
43	247	290	274	272	Hurmuz halála vagy uralkodásának vége 274 / Bahrá		387		574		737	
44	248	291	275	273	II. Huszrau a rómaiakhoz SZENT EUTÜKHIANOSZ †		388		575	I. BENEDEK	738	
45	249	292	276	274	Róma alapításától 1000. Hurmuz halála vagy uralkod		389		576	Róma alapításától 1000. év	739	
46	250	293	277	275			390		577		740	
47	251	294	278	276	az alföldi szarmaták megtámadják a pannóniai határ		391		578	II. Tiberiosz 578 / Baján T II. Tiberiosz 578-582	741	III. Leon uralkodásának
48	252	295	279	277			392		579	Sirmium ostroma II. PELÁGIUSZ	742	SZENT ZAKARIÁS
49	253	296	280	278			393		580		743	V. Konsztantinosz 743
50	254	297	281	279			394		581	Sirmium elfoglalása	744	
51	255	298	282	280			395	Arcadius urakodása 395 Arcadius 395-408	582	II. Tiberiosz uralkodásán	745	magyarok bejövetele Thuróczy 745 Attila halála után 100 évvel
52	256	299	283	281		SZENT KÁJUSZ †	396	a hunok megtámadják a birodalmat, először Dalr	583		746	
53	257	300	284	282	Diokletianus uralkodása	Diocletianus 284-305	397		584		747	
54	258	301	285	283			398		585		748	

86	290	333	317	315			430		617		780	Attila halála avar behábr
87	291	334	318	316			431		618		781	Konstninápoly ostroma 781 arabok
88	292	335	319	317			432	SZENT III. SZIXTUSZ	619	Heraklios békekötése az V. BONIFÁC	782	
89	293	336	320	318			433		620		783	
90	294	337	321	319	Nagy Constantin halála 337		434	Ruga váratlan halála 434	621		784	
91	295	338	322	320			435	Attila és Buda a hunok élén	622		785	
92	296	339	323	321			436		623		786	
93	297	340	324	322			437	hun-burgund háború	624		787	
94	298	341	325	323			438		625	I. HONORIUSZ	788	
95	299	342	326	324			439	margusi békeszerződés	626	Konstninápoly (Bizánc) avar ostroma 626	789	
96	300	343	327	325			440	Margus elfoglalása 440- SZENT I. LEÓ 440-461	627		790	
97	301	344	328	326			441	Sirmium és Singidunum eleste	628		791	Nagy Károly avar hadjárata 791
98	302	345	329	327			442		629		792	
99	303	346	330	328	szarmata beháború 330-331 (Attila halála)		443	Naissus és Serdica ostroma hun 443	630	Attila halála avar beháború 630-631	793	
100	304	347	331	329			444	Konstninápoly ostroma hun 444	631	Kuvrat az avarok ellen támad	794	
101	305	348	332	330			445	Attila halála 445 hun beháború	632		795	Attila halála avar behábr
102	306	349	333	331			446		633		796	SZENT III. LEÓ 795-816
103	307	350	334	332			447		634		797	VI. Konsztantinosz uralk Eiréné 797-802
104	308	351	335	333			448	Merovech frank 448-457	635		798	
105	309	352	336	334		SZENT MÁRK	449		636		799	
106	310	353	337	335	Nagy Constantin halála 337		450	II. Theodosius uralkodás Marcianus 450-457	637		800	Nagy Károly koronázása 800
107	311	354	338	336			451	hun hadjárat Gallia ellen	638	SZEVERIN	801	
108	312	355	339	337			452	hun hadjárat Itália ellen	639		802	Eiréné uralkodásának vége 802
109	313	356	340	338			453	Attila halála ? 453-454 h I rnik 453 bolgár királytis	640	IV. JÁNOS	803	
110	314	357	341	339			454	Attila halála ? 453-454 hun beháború	641	Heraklios uralkodásánál II. Kónsztasz 641-668	804	
111	315	358	342	340			455	Theuderik keleti gót 455-526	642	I. THEODÓROSZ	805	
112	316	359	343	341			456		643		806	
113	317	360	344	342			457	Childerich frank király 457 I. León 457-474	644		807	
114	318	361	345	343			458		645	Attila halála avar beháború 645	808	

3. táblázat. A szarmata, a hun, a korai és késő avar kor párhuzamos, ill. egyidejű évei.

A hun kor az üres évek kitöltése miatti számolásból került a 4-5. századba, miután a római időszámítás szerinti 3. század és a keresztény időszámítás szerinti 6. század között egy üres időszak keletkezett. A késői avar kor szintén üres évek kitöltése miatt került a helyére, miután egy 150 éves betoldás jött létre Bizáncban.

Ha a mindenkori Attila halálához számítjuk 100 évvel később a magyarok bejövetelét, akkor a következő számokat kapjuk:

$$\begin{array}{ll} 331-335 + 100 \text{ év} = 431-435, & 630 \text{ vagy } 645 + 100 \text{ év} = 730 \text{ vagy } 745, \\ 445 \text{ vagy } 454 + 100 \text{ év} = 545 \text{ vagy } 554, & 795 + 100 \text{ év} = 895. \end{array}$$

Láthatjuk, hogy a különböző „időszámítások” számai egymásba érnek, így tudtak már egészen korán összekeveredni a krónikáink hun és magyar eseményei a dátumok szerint. Az úgynevezett magyar kalandozások pedig a hunok (avarok) elrabolt kincseinek visszaszerzésére irányultak, aminek nyomait Fehér Mátyás Jenő kutatta,²⁰⁴ a Nagy Károly által az egyházaknak juttatott javak feljegyzései alapján. Miután a hunok minden évben nagy mennyiségű aranyat kaptak Bizánctól, amit „védelmi pénzként” fizettek, így lehettek benne olyan görög felirattal ellátott aranytárgyak, amik később a nagyszentmiklósi kincsből kerültek elő.

A Dionysius által létrehozott és utána még 16 évvel „javított”, meg a Bíborbanszületett Konstantin által 150 évvel megnövelt keresztény időszámítás jó ideig párhuzamosan egymás mellett volt használatban, hiszen Rómában nem a bizánci időszámítást használták. De a 9. században a Teremtés utáni számolást már kevésbé használták és áttértek a Krisztus utáni számolásra. A rómaiak viszont ekkor az 5200-ra számolt születési időt vették figyelembe, míg a bizánciak 5509-től számolták, ezért a 11–13. században mindent a „nagyobb” római évszámokra javítottak, hogy az akkor már egyáltalán nem stimmelő időszámítást kiigazítsák.

A bizánci időszámítást még a *Chronicon Paschale* (Húsvéti Krónika) egy olimpiásznyi idővel való elszámolása (4-5 év) és létrejöttének oka (hogy a Diocletianus és Constantín között eltelt 21-23 évet, 284 betoldott évvel dokumentálják Diocletianus és Herakliosz/Konsztantinosz közé) befolyásolta, ezért 16-18 + 5 évvel nagyobb számokat használtak. A korai keresztény évszámokat a római Augustus-féle naptári dátumokkal való egyeztetés, valamint a Julius cézár után indult Julián időszámításnak a kezdőpontjára való visszatérés is befolyásolta, hiszen az 44 évvel korábban indult, mint Krisztus születési ideje (28 + 16 = 44). Ha ezt a két számot össze adjuk, 44 + 5 = 49, akkor majdnem 50 évet kapunk, ami lehet akár a pápák listájában látható eltérés, de egyezik a Toursi Gergely 50 éves elszámolásával is.

A *Chronicon Paschale*-ben fennmaradt téves számolás szerint a 267. olimpia első éve i. sz. 287, de valójában, mivel Krisztus a 194. olimpiász 3. évében született (a. u. c. 752, olimp. 775), így a 267. olimpiász első éve (a. u. c. 1042, olimp. 1065) pedig az i. sz. 291. évvel egyezik. Ez az elszámolás okozta a 4-5 év különbségeket a különböző keresztény forrásokban fennmaradt dátumok között. A Teremtés utáni időszámítás éveit tehát 5500-ról először Dionysius tette 284 évvel kevesebbre, 5216-ra, ezt Eusebios tovább 5200-ra javította (ahogy Hieronymus krónikája rögzíti), majd Toursi Gergely pedig tovább csökkentette, 5150-re téve Krisztus születési idejét.

Bíborbanszületett Konstantin a bizánci évszámokat tolta előbbre 150 évvel, látva a római keresztények 300 éves változtatását. Ahogy a születési ideje Krisztusnak folyamatosan előbbre került a Teremtés utáni időszámításban, úgy növekedett a születési időtől számolt évek sora, és a krónikák dátumai folyamatos javításokkal átíródtak, pár helyen viszont megmaradtak az akkori számítások eredménye.

---

²⁰⁴ Fehér Mátyás Jenő: *Az avar kincsek nyomában*. Ménrót Kiadó, 2000.

Lássunk most pár szakmai észrevételt:

Harmatta János írta Párducz Mihály művéről: *A szarmatakor emlékei Magyarországon*.²⁰⁵

„Párducz III. kötetének áttanulmányozásánál azonnal szembeötlik, hogy az ebben ismertetett leletek száma messze túlhaladja az első két kötetben közölt leletekét. Míg az első két kötet összesen 84 lelet leírását tartalmazza, addig a harmadik kötetben a szórványleleteket is beleszámítva 545 tételt találunk. A zavart csak fokozza Párducznak az a feltevése, hogy e csoport új néphullámmal áll kapcsolatban.”²⁰⁶

„A halmos temetőket Párducz két, időben és területileg elkülönülő csoportra osztja. Az egyik az északi halmos temetők csoportja, amelynek magvát a hortobágyborosháti temetők alkotják. Ezeknek kezdetét Párducz i. u. 270—280-ra teszi, s valószínűnek tartja, hogy felnyúlnak a IV. század második felébe, sőt lehetséges szerinte, hogy elérik e század végét is.”²⁰⁷

„A halmos temetők másik csoportjának zöme a Duna-Tisza közének déli részében fekszik, de ebbe a csoportba tartozik az aránylag messze északon fekvő jászalsószentgyörgyi halmos temető is. A déli csoport kezdete Párducz szerint az i. u. IV. század közepe tájára tehető. A végére vonatkozólag nem nyilatkozik, de a leletképen az egész halmos temetőcsoport felső határát i. u. 450-ben jelöli meg.”²⁰⁸

„A későszarmatakori leletcsoportokat Párducz i. u. 270 és 450 közé helyezi, azonban ezek közül a korhatárok közül csak az első tekinthető pontosnak, a második egészen hozzávetőleges és bizonytalan.”²⁰⁹

„Emellett felmerül az a kérdés is, hogy hogyan viszonylik a szarmatakor és a hunkor egymáshoz. Régészeti irodalmunkban ugyanis a IV. század végétől 453-ig terjedő időközt már hunkornak szokás tekinteni. A későszarmata leletanyagának Párducz által adott kormeghatározása azonban teljesen elmosza a szarmatakor és a hunkor közötti határvonalakat.”²¹⁰

„Történeti szempontból a szarmatakor III. szakaszának felső határaként (mint más helyen részletesen bizonyítani fogjuk) leginkább az i. u. 335-ös időpont jöhet számításba.”²¹¹

Ammianus Marcellinus: *Róma története*.²¹² Adamik Tamás jegyzete a könyvben:

„Ammianus a 26. könyvét előszóval kezdi, akárcsak az elsőt, ami írói módszerének megváltozására utal. A 14–25. könyvek eseményeinek ő maga is tevékeny részese volt, a 26–31. könyvek történéseitől azonban már távolabb állt: a 364–378 közti éveknek (Valentinianus és Valens korának) nincs olyan hőse, mint Julianus volt.”

Ammianus Marcellinus 330 körül született, meghalt 395/400 körül.

---

²⁰⁵ Harmatta János: Párducz Mihály: *A szarmatakor emlékei Magyarországon* I-III. *Archaeologica Hungarica* XXV., XXVIII., XXX. Budapest, I. k. 1941. II. k. 1944./1947. III. k. 1951.; I. k. = 75 l. + I-XXXII. t., II. k. = 83 l. + I-LVII t., III. k. = 261 l. + I-CXLI t. Az I. és II. k. az Országos Magyar Történeti Múzeum, a III. k. a Magyar Tudományos Akadémia kiadása. Nagy 4°, magyarul és németül. *A Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi-Történeti Tudományok Osztályának Közleményei*, 2 (2), 1952.

<https://real.mtak.hu/178100/1/Harmatta%20J%C3%A1nos%20-%20P%C3%A1rducz%20Mih%C3%A1ly%20-%20A%20szarmatakor%20eml%C3%A9kei%20Magyarorsz%C3%A1gon%20I-III..pdf>

²⁰⁶ Uo. p. 221.

²⁰⁷ Uo. p. 223.

²⁰⁸ Uo. pp. 223-224.

²⁰⁹ Uo. p. 235.

²¹⁰ Uo.

²¹¹ Uo. p. 226.

²¹² Ammianus Marcellinus: *Róma története*. Európa Könyvkiadó, 1993.

Ammianus Marcellinus könyvének a fejezetei nem a megfelelő sorban vannak, hanem kissé átrendeződtek az idők során. Ugyanis a 26. fejezettől (könyv) kezdődik a hunokról szóló írások sora, ami az író kora előtt volt (lásd késő szarmata kor 260–335) és amiről Ammianus nem számolhatott be saját tapasztalatai alapján. Így lehet, hogy nem annyira hiányos a könyve, hiszen az előlről hiányzó 13 fejezetből 6 fejezet a könyv végére lett illesztve.

A Bíborbanszületett Konstantin által a bizánci időszámításba betoldott 150 év átszámolása a keresztény időszámítás dátumaira először nem tűnt fel Rómában, később viszont ez okozhatta, hogy a 11. és a 13. század között nemcsak a Magyar Királyságban, hanem egész Európában újra helyesbítésre kerültek az évek. Az európai királyságokra is visszatérünk később.

Ha pedig a bizánci évszámokat nézzük, amikor 6307-ből 6457-t lett, vagyis a Teremtés 5509-hez számolva a Krisztus utáni 798-ból 948 lett.

Hogy ez pontosan hogyan és melyik évben változott, még nem teljesen tisztázott, de a 745-ös magyar honfoglalás, amiről Thuróczy írt, az 150 évvel tér el a 895-ös bejövételtől. I. András (1046-1060) uralkodásának kezdete 159 évvel tér el II. András későbbi (1205-1235) királyságától. Figyelemre méltó még, I. Béla és III. Béla királyok hasonlósága is, miszerint nagytermetűek (bajnok és nagy jelzők), és mindkét király 48 éves korában hunyt el. Vagy I. (Szent) László és IV. László uralkodása, mindketten 18 évig voltak királyok és mindkettőjük személye körül nagy szerepe volt a kunoknak.

További adatok az időszámításhoz, illetve a hunok (jazygok, szarmaták, avarok) történetéhez Zalotay Elemér munkájából:²¹³

„Erre a történelmi folyamatra különös módon figyelmeztetnek a régészeti leletek földpoharai. E földpoharak prototípusait a dák kerámiában találjuk meg. A jazyg-szarmaták tehát nyilván innen örökölték. Bizonyos, hogy a sírok földpoharaival a jazygok jóval megelőzték az avarokat. Ha tehát azt figyeljük, mit jelenthet a két népelem közös gyakorlata, nem juthatunk más eredményre, minthogy az avarokhoz csakis a jazyg-szarmatáktól kerülhetett át. Ha ilyen átvétel lehetséges volt, akkor az nem következhetett be ethnikus keveredés nélkül. Mivel pedig azt tapasztaljuk, hogy ezek a földpoharak az avar sírmezőknek perifériális részeiben jelentkeznek és jobbra leánygyermek és nők sírjainak mellékletei, nem gondolhatunk egyébre, minthogy az avar népességben korán el kellett keverednie az előbbi alapnépesség tagjainak.”

Dionysius és Eusebios szerepe a keresztény időszámítás létrejöttében, azt az érdekes helyzetet hozta ki, hogy a visszaszámolt idő a hunok történetével (Dionysius időszámolása szerint i. sz. 373.) megegyezik az időszámításunk szerinti első század kb. 60. évével, amikor is a történészeink szerint, már letelepedett jazygok és alánok laknak a Duna–Tisza-közében. Ugyanez a visszaszámolás okozza, hogy a perzsa Sapor/Huszrau (3. és 6. század), Hadrianus kortársa lesz a *Historia Augusta* című műben,²¹⁴ a Hadrianus életrajzban.

Viszont Bíborbanszületett Konstantin 150 éves betoldása után, a hunok jövetelének dátuma ott maradt 373-on, de a régebbi dátumok és események még lejjebb csúsztak, így az első századi jazyg (vagyis hun?) bejövétel dátuma, időszámításunk előtti 71-89-re tolódott, ami az ázsiai hunok Európa szélére való érkezését jelenti, ahogy a cikk elején erről szó esett. Például a szeleukida időszámítás 225. éve egyezik a Krisztus előtti 89-es évvel, valamint azonos a Dionysius szerinti Kr. u. 225-tel (erről vallanak római források, lásd 2. század végén a

²¹³ Zalotay Elemér: *Baja népe az őskortól a középkorig*. A Bajai Türr István Múzeum kiadványai 3-4. 1957.

²¹⁴ *Historia Augusta*. Gondolat Kiadó, 1968.

Kaukázusnál felbukkanó hunok). Majd ezek a dátumok (i. sz. 223-225) további 150 év csúszással (lásd a bizánci változtatást) azonosak lesznek a Kr. u. 373-mal. Tehát így lesznek a kínai seregek miatt i. e. 89-ben nyugatra vonuló hunok azonosak az i. sz. 373-ban felbukkanó hunokkal.

Bíborbanszületett Konstantinnál Attila az avarok királya (aki pedig hun):²¹⁵

„*De amikor eljött Attila, az avarok királya és egész Frankországot végigportyázta és elpusztította, Attila királytól való félelmükben a frankok elkezdtek mind menekülni Akvilejából és Frankország többi városaiból, Velence szigeteire menni és ott kunyhókat készíteni.*”

Makkay János²¹⁶ szerint a hunokat azonosnak tartották avarokkal a Karoling korban:

„*Az elemzések szerint bár Attila név nem kerül szóba, a huneo truhin Attilát jelenti, akinek egyébként itt is van valamilyen kapcsolata Dietrich-hel, mint Kézai Simonnál is: 'a hagyomány szerint – a zeiselmauri csata után – Ditracus, Németország fejedelmeivel együtt fölkereste és teljes hódolatáról biztosította Etelét és a hunokat'. Ebben a részben egészen világos az, hogy a hunokat és az avarokat már a Karoling korban összevegyítették (vagy összetévesztették), leginkább azonosnak tartották.*”

Szintén Makkay János véleménye az avar kori leletek keltezéséről:²¹⁷

„*Anélkül, hogy a szakterület közelebbi ismereteivel rendelkeznék, az avar kor keltezési nehézségeit elsősorban a következőkben látom. Az igazság az, hogy a szarvasi lelet (tűtartó) nem jól datálható. Illetve csak akkor datálható jól, ha valaki elfogadja, hogy a 7. század utolsó és a 8. század első két negyedétől (7/4-8/1-2) a 9. század elejéig tehető tárgyak/régiségek számára valóban jó egy olyan keltezés, amely valahol e 150 évnnyi időszakon belül van. Belátható, hogy ilyesféle tág, 150 évre kiterjedő, átlagoló keltezéseket nem lehet komolyan összhangba hozni a Nagy Károly idején a 791–799/803 között lezajlott fontos történeti eseményekkel, így az avar politikai hatalom megszűnésével.*”

László Gyula szerint az avar temetőket csak 60-80 évig használták²¹⁸, ami egyezik Kézai Simon 72 évével, miszerint a hunok bejövetele és Atilla halála közt ennyi idő telt el.

„*De nemcsak az egyes temetőkön belül adódnak ilyen nehézségek, hanem abból is, hogy mind régészeti, mind pedig embertani megfigyelések arra a feltevésre vezetnek, hogy egy-egy avarkori falu temetőjét nem használták tovább, mint két-három nemzedéknyi ideig. Általában semmi nyom nem mutat arra, hogy egy-egy ilyen falu lakossága elpusztult volna.*”

Devecseri Gábor megjegyzése a *Sáhnáme* fordítása után a perzsa költészetéről:²¹⁹

„*Az arab hódítással a perzsa irodalom fejlődése megszakadt. A VII. század közepétől a IX. század második feléig a perzsa irodalom úgyszólván eltűnik. Az irániak művelik ugyan az irodalmat, de nem a maguk nyelvén, hanem arabul. A perzsa nyelv, mint a magas irodalom eszköze, megszűnik.*”

Firdauszi 968-ban kezdett bele a *Királyok könyvének* megírásába, mégis a 6. századi Huszrau és Bahrámi Firdauszi művének utolsó alakjai.

²¹⁵ Bíborbanszületett Konstantin 2003.

²¹⁶ Makkay János: *Az avar Attila*. Szerzői Kiadás, 2006.

²¹⁷ Makkay János: *Magyarok – avarok – szlávok*. Szerzői Kiadás, 2003.

²¹⁸ László Gyula: *Terra avarorum. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve*, 1971/2.

²¹⁹ Firdauszi: *Királyok könyve*. Ford. Honti Rezső, Devecseri Gábor. Európa Könyvkiadó, 1959.

A 9. század második felétől viszont újra írnak perzsául, de már arab mintára, sőt egyes költők perzsául és arabul is verselnek, vagyis 650-től kb. 850-ig nincs perzsa irodalom.

Egy vers a Királyok könyvéből:

„Mikép nap, sugárzó, a légűrbe fenn,
aképp ült a nagy sáh, ki úr mindenben.
S a trónus köré gyűlve ember-rajok
csodálták a sorsát, mi fennen ragyog.
Így háromszor száz éve pergett tova,
s ezenközbe nem halt meg ember soha.”

Térjünk azonban vissza a Képes krónika szövegéhez.

SZENT ISTVÁN ELSŐ MAGYAR KIRÁLY SZÜLETÉSE

(63.) „*Taksony pedig nemzette Gézát és Mihályt, Mihály meg nemzette Szár Lászlót és Vazult. Géza pedig isteni jóslat által intve nemzette Gyula leányától, Sarolttól az Úr megtestesülésének 969-ik évében Szent István királyt, miképpen meg van írva a boldogságos István király legendájában.*”

Mivel a Dionysius által létrehozott keresztény időszámítás, csak később lett átszámolva a Bíborbanszületett Konstantin által 150 évvel megnövelt dátumokra, sok esemény időpontja 150 évvel előbbre maradt, vagy hátrább csúszott, mint a tényleges esemény, így zavart okozott a dátumokban és a hozzájuk számolt uralkodói vagy pápai listákban. A Thuróczy féle krónika, mint már említettem, 745-t írt a magyarok jövetelére, így 150 év eltéréssel adja a honfoglalás 895-ös évszámát. Tehát, ha 745-höz számoljuk Géza fiának Istvánnak születését, akkor 819-ben vagy 820-ban szülehetett István, ami szintén 150 évre van a krónikában megadott 969-970-es évtől. Ez a dátum (819) Anonymusnál Álmos vezér szüleinek házasságát jelzi.

SZENT ISTVÁN KIRÁLY HARCA GYULA ERDÉLYI VEZÉRREL

(65.) „*Miután Szent István méltónak találtatott és isteni rendelésből elnyerte a királyi fönység koronáját, híres és nyereséges háborút viselt Gyula nevezetű anyai nagybátyja ellen, aki amaz időben az egész Erdőntúli országot a maga hatalmával kormányozta. Az Úr 1002-ik esztendejében tehát Szent István király elfogta Gyulát, feleségével és két fiával együtt és átküldte őket Magyarországra.*”

SZENT ISTVÁN KIRÁLY MEGHAL, ELTEMETIK FEHÉRVÁROTT

(70.) „*A szentséggel és kegyelemmel teljes Szent István király azután országglásának negyvenhatodik évében, a Boldogságos, mindenkoron szűz Mária mennybemenetelének napján kiragadtatott e hitvány világból, és a szent angyalok társaságához csatlakozott.*”

Krónikáink szerint István halála nem 1038-ban, hanem 1034-ben történt, ez a 4-5 éves eltérés valószínűleg a *Chronicon Paschale*-féle téves számolásból adódott. Az 1038-as dátum csak a *Hartvik-legenda* ún. pesti kódexében fordul elő.²²⁰

---

²²⁰ Karácsonyi Béla: Néhány kronológiai probléma középkori elbeszélő forrásaink szövegében. *Középkori kútfőink kritikus kérdései*. Akadémiai kiadó, 1974.

Géza fejedelemtől (972–997) Könyves Kálmán (1095–1116) trónra kerüléséig nagyjából 100 év telik el, és nagyjából ugyanennyi időt számolhatunk II. Géza (1141–1162) és IV. Béla Kálmán nevű testvéréig (meghalt 1241-ben), aki gyermekként Halics királya volt és ezt a címét haláláig megtartotta. Itt is látható, egy párhuzam, Géza fejedelem és II. Géza, I. (Szent) István és III. István között, ami folytatódik I. András és II. Andrással, illetve I. Béla és IV. Béla királlyal.

Nagyon valószínű, hogy a királyaink története az időugrás miatt átírandó lesz, ha sikerül végre utána járni a középkori időszámítás történetének.

ANDRÁS KIRÁLYT A MAGYAROK MEGKORONÁZZÁK

(86.) *„András herceget ezután ellenség nem háborította, biztonságban koronázták Székesfehérvárott királlyá, de csak az a három püspök, aki megmenekült a keresztények nagy veszedelméből, koronázta meg az Úr 1047-ik esztendejében.”*

A NÉMETEK KIRÁLYÁRÓL

(89.) *„Abban az időben a németek királya nagy sereggel megszállta Pozsony várát. Az volt a szándéka, hogy megbosszulja a Péteren esett igazságtalanságot és a maga uralma alá hajtja Magyarországot. Sok hadi gépet állított fel a vár megvívására, de nyolc heti megszállás alatt semmire sem jutott. A nevezett király hajón érkezett Pozsony várának ostromára.”*

(90) *„Ugyanis ezen okból a következő esztendőben is eljött a császár Magyarországra nagy sokaságú harcossal, a Zala és a Zselic patakok forrása mellé. Eleséggel rakott hajókat is küldött Magyarországra a Dunán: ezek élére atyjafiát, Gebhard püspököt állította.”*

A Képes Krónikában állítólag nem szereplő pozsonyi csata (907-ben), szintén 150 évvel későbbre került, így I. András idejébe, 1057-be. Itt még az is látható, hogy a pozsonyi helyszín után egy évvel a németek újra Magyarországra törtek, de már a Zala folyó környékén, ahová is Szőke Béla Miklós feltételezte a pozsonyi csata helyszínét, mivel a település nevét, Brezalauspurcot, melynek közelében zajlott az ütközet, csak egyetlen korabeli évkönyv, a salzburgi *Annales Iuvavenses maximi* jegyezte fel. Ezt a helynevet a középkori humanista történetíró, Aventinus is ismerte, amit 1517-ben az *Annales Boiorum* című történeti művéhez a salzburgi évkönyvekről készített jegyzeti is mutatnak.²²¹

A KUNOK DÚLJÁK MAGYARORSZÁGOT

(102.) *„Ezután a pogány kunok áttörték a gyepüket, és a Meszes-kapu felső részénél berontottak Magyarországba; Bihar városáig kegyetlenül végigprédálták az egész Nyírséget, véghetetlen sokaságú férfiakat, asszonyokat és állatokat vittek magukkal, várakozás ellenére átkeltek a Lápos patakon és a Szamos folyón, majd visszahúzódtak. Salamon király tehát és Géza herceg öccsével, Lászlóval összeszedték seregüket, nagy sietve elindultak és áthaladtak a Meszes-kapun, még mielőtt a kunok átkelhettek volna a hegyeken; Doboka városában közel egy hétig várakoztak a pogányok érkezésére.”*

---

²²¹ Magyar Hajnalka: Pozsonyi vagy zalavári csata? – Történelmi álláspontok a helyszínonosításról. ZAOL Zala Vármegyei Hírportál 2015. július 15. 14:28. <https://www.zaol.hu/hirek/2015/07/pozsonyi-vagy-zalavari-csata>.

A BESENYŐKNEK MAGYARORSZÁGBA JÖTTÉRŐL

(104.) „A kunok jövetele után harmadik esztendőre történt, hogy a besenyők Bulgárfehérvár felől átúsztattak a Száva folyón Buziás mezejére, és foglyot, prédát nem csekély számmal ragadoztak és hurcoltak el a maguk földjére.”

A VÁRADI EGYHÁZ ÉPÍTÉSÉRŐL ÉS LÁSZLÓ KIRÁLY HALÁLÁRÓL

„Akinék kedve van megtudni, mennyi és milyen jót cselekedett nemzetének Szent László, tetteiből mindezt teljességgel megértheti.”

(141.) „Szentséggel és kegyelemmel telve költözött át az angyalok társaságába uralkodásának tizenkilencedik esztendejében, és Váradon temették el saját monostorában, az Úr 1095-ik évében, július 29-én, vasárnap.”

A Képes Krónika előbbi soraihoz, annyi megjegyzés, hogy Szent László győzelme a „pogány kunokon” az 1091. esztendőhöz van feljegyezve.

Mi is történt 150 évvel később 1241-ben? Csak nem a tatárjárás?

A *Magyarország története* (10 kötetre tervezett, Akadémiai Kiadó) első kötetében már az 1048-49-es dátumokhoz írják, hogy különféle besenyő törzsek költöznek az Al-Dunától délre lévő területekre, majd 1055-ben kunok (kipcsak kománok – véletlenül sem kun-tatárok) támadnak a Volgán átkelve az orosz fejedelemségre.²²²

Viszont Bizáncban ekkor még 150 évvel kevesebb az idő, hiszen a bizánciak szerint I. Alexiosz korában²²³ (1081–1118) történnek a kunokkal és besenyőkkel folytatott háborúk, amikor az egész Balkán fel van bolydulva. III. Joannész (1222–1254) ideje alatt a bizánciak leginkább csak a velenceiekkel hadakoznak, de mindenhol máshol viszonylagos nyugalom van a birodalom területén, és híre-hamva nincs tatároknak és mongoloknak.

Valószínűleg ekkor történik (11. század közepe vagy vége), hogy az egyházszakadás miatt Bizánctól eltávolodott Róma újra számolja a Krisztustól kezdett éveket, és az Eusebios-féle Teremtés utáni 5200-hoz viszonyítja a bizánci évszámokat, amiket Bíborbanszületett Konstantin jegyzett, lásd 6457, aminél nem mindegy, hogy 5509-től számoljuk-e, vagy 5200-tól.

Nagyjából tehát ebben az időben változott meg újból a keresztény idő számolás, ami az I. András és I. Béla utáni Salamon és a hercegek viszályától, kb. I. (Szent) László uralkodásának végéig tartott. Így lett a tatárjárás egyszer kun és besenyő támadásnak feljegyezve, illetve az átszámolás után meg tatárjárásként elkönyvelve.

Erre mutatnak Püspöki Nagy Péter adatai,²²⁴ miszerint nagyszámú hamis oklevél keletkezik a 11–13. század között, amik korábbi feljegyzések újra dátumozásai.

Ugyanilyen feltűnő hiányosság, a feltételezett ősgeszta és a későbbi krónikaszövegek közötti durván 150-200 év különbség, a krónikákban közölt adatok hiányossága, a pénzverésben és a törvényekben mutatkozó hiányosság, ami kb. 100 év kimaradásról tanúskodik, Szent Lászlótól, II. Andrásig.

Nézzük tovább a Képes krónika szövegét.

²²² *Magyarország története I/1-2.* Akadémiai Kiadó, 1984.

²²³ Anna Komnéné: *Alexiasz.* Lectum Kiadó, 2002.

²²⁴ Püspöki Nagy Péter: *Piacok és vásárok kezdetei Magyarországon 1000-1301* 1. kötet Madách Kiadó, 1989.

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY HALÁLA UTÁN GÉZA KIRÁLY FIÁT, KÁLMÁNT TÖRVÉNYESEN KIRÁLLYÁ KORONÁZZÁK

(145.) „Ezután a király betört Oroszországba: Lanka, a rutének hercegasszonya, ugyanazon király özvegye, a király elébe jött, a király lábához borult és könnyhullatással kérte a királyt, ne veszejtse el nemzetét. A király nem hallgatott rá, mire még állhatatosabban könyörgött neki; a király azonban megrugdosta és eltaszította magától, mondván: 'Nem illő, hogy asszonyi sírás csúffá tegye a királyi fölséget!' A hercegasszony azután sírva fordult vissza és a mindenható Isten segítségét kérte. Fohászkodására nagy sokaságú kun jött Mirkoddal a ruténok segítségére. Éjszaka kerekedtek fel, kora hajnalban a király táborára csaptak, és azt kegyetlenül pusztítva szétszórták. A magyar nemesek körülvették a királyt és megvívhatatlan bástya voltak a király körül. A kunok üzöbe vették az Almási nemből való Ósz ispánt, a vitéz, serény férfiút megölték mind a vele levőkkel együtt; átlöve nyíllal megölték Koppány és Lőrincz püspököket is és sok más vitéz harcost. Egy Monok nevű kun keményen szorongatta a magyarokat; a királynak egy Mátyás nevű igen derék vitéze el akarta fogni, rátámadt: az pedig megfutott és hátrafelé nyilazva át lötte Mátyás lábát; nem is menekült volna meg a haláltól, ha sok társa össze nem rakja pajzsát – úgy oltalmazták meg. Ezután Péter fordult Monok ellen. Mikor az rányilazott Péterre, nem találta el, s amíg más nyilat vett elő, Péter átfúrta Monok oldalát, és elfogván, élve vitte a királyhoz. Gyula ispán ekkor lábsebbel menekült el, de Magyarországon belehalt sebébe. A király és mind a vele levők gyors futással jöttek el Magyarországba; a kunok elfogtak mindenkit, aki hamar meg nem futhatott, s a király kincseit is elvették. Oly nagy vereség volt ott, hogy ritkán szenvedtek a magyarok ekkora vereséget. Némely magyarok erdőkbe menekültek, ezek éhínségükben csizmájuk talpát süttették meg, azt ették. Mit szóljunk egyebet? Elmondhatatlan sok volt ott akkor a veszedelem, ami meg sincs írva.”

Szent László halála után, mikor Könyves Kálmán uralkodik, 1095-ben vagy 1096-ban, a kunok és a rutének megtámadják Magyarországot és olyan vereséget mérnek a magyar seregekre, amire eddig nem volt példa a történelemben. Ráadásként a királyt is üldözőbe veszik, a király kincstárát kifosztják, a csatát és az utána következő öldöklést túlélő magyarok pedig az erdőkbe bujdosnak és éheznek.

Ez a leírás egyértelműen a 150 évvel későbbi tatárjárásról szól a krónikában öt év eltéréssel, és feltűnő hasonlatosságot mutat Rogérius mester Siralmas énekével.

Ezért van, hogy a tatárjárás leírása a krónikában IV. Béla korában, csak egy rövid, inkább statisztikai beszámoló, nagyjából öt mondatban. Béla király testvére pedig Kálmán herceg.

A TATÁROK ELSŐ JÖVETELE

(177.) „A tatárok ötszázezer fegyverrel betörték Magyarországra. Béla király a Sajó folyónál hadakozott ellenük, de legyőzték. Ebben a csatában szinte Magyarország egész vitézi népe odaveszett. Maga Béla király a tengerig menekült, s a tatárok kegyetlenül egész odáig üldözték. A tatárok három esztendeig maradtak Magyarországon, és miután a magyarok abban az időben nem vethettek, ezért amazok kivonulása után sokkal többen haltak éhen, mint ahányan fogságba estek vagy kard alatt haltak.”

ÁLMOS HERCEGET ÉS FIÁT MEGVAKÍJTÁK

(150.) „Az Úr 1113-ik évében a császár hatalmas sereget mozgósított Álmos herceg érdekében, és Magyarország határára jött, hogy tárgyaljon a királlyal és békét szerezzen köztük; ez meg is történt. A király sok ajándékot küldött a császárnak, és így tisztességgel hazamenesztette.”

A Képes Krónika 150. fejezete szerint 1113-ban, amikor a német császár Magyarország határáig jön a seregeivel, majd egy tárgyalás után visszafordul és hazavonul.

Ehhez képest 150 évvel később, van egy oda nem illő fejezet, ugyanis nem lehet tudni, hogy miért ostromozza magát a nép 1263-ban?

Itt lankadhatott a krónikáíró figyelme, mert az eseményt, ami miatt a nép felbolydult, az eredeti dátumon hagyta, viszont az átszámolt évhez már nem írt okozatot.

A NÉP OSTOROZZA MAGÁT

(179.) „Ugyanebben az időben az Úr 1263-ik évében a nép maga-magát ostromozva futkosott mindenfelé.”

A következő mondat ugyanis már 1270-ről szól és IV. Béla haláláról:

„A király az Úr 1270-ik évében halt meg, május harmadikán, pénteken, a szent kereszt megtalálásának napján a budai szigeten; testét Esztergomban temették el a minorita testvérek egyházában, melyet Béla király még életében költséges és szép munkával építtetett a dicsőséges Szűz tiszteletére; ott nyugszik boldogan Mária nevű feleségével, a királyné asszonnyal, a görög császár leányával és legkedvesebb fiával, Bélával együtt.”

Kézai Simon gestájában András fia Salamon király után pár mondatosra rövidülnek a királyokról szóló ismertetések, egészen Kun Lászlóig. A Képes Krónikában is a leghosszabb elbeszélés Salamon és unokatestvérei, Géza és László története, de itt csak II. Béla után rövidülnek le a cikkelyek a királyok történetéről és II. Andrással kezd megint növekedni a krónikás leírása.

Hóman Bálint Magyar pénztörténet című munkájában²²⁵ azt láthatjuk, hogy Szent László után, pénzromlás következik, egészen II. Andrásig aprópénz korszaknak nevezik az eltelt éveket, mert a László féle dénárokat körül vágva használják, új, rendes pénzt csak II. András és IV. Béla hoz forgalomba.

A törvényhozásban is kimutatható egy üres korszak,²²⁶ Szent István és Szent László után még Könyves Kálmánhoz köthetünk pár törvényt, de itt is csak II. András után újul meg az igazságügy, az Aranybulla kiadásával.

Dionysius és Eusebios változtatása (284 + 16), amivel előre vitték Krisztus születési idejét Rómában, Bizáncban is problémát okozott. Bíborbanszületett Konstantin 150 éves változtatása a bizánci időszámításban eleinte nem volt annyira feltűnő, így Rómában és Európa akkori birodalmaiban csak a 10. században tűnt fel, hogy a bizánci keresztények más évszámokat használnak. Így válik érthetővé, hogy a kereszties háborúk meghirdetése sem 1096-ban történt, hanem még az 1000. év előtt, 950 körül, és pontosan az ezredfordulóra szerették volna a Szent Várost felszabadítani az iszlám uralma alól. Ezért került később a 11. század közepétől mindenhol beiktatásra egy 150 éves időkiegyenlítés, amit még Bizáncban is végrehajtottak.

²²⁵ Hóman Bálint: *Magyar pénztörténet 1000–1325*. Maecenas Kiadó, 1991. Reprint.

²²⁶ *Árpád-kori törvények*. Kárpátok Öre Lap- és Könyvkiadó, 2008.

Ennek nyomát a magyar királyoknál I. András és II. András uralkodásának kezdete között láthatjuk, ami 159 évnyi időbeli távolság. A 11. század második felétől több uralkodó van hasonló helyzetben a 12. század végéig, de mindenhol máshogy alakult az uralkodói listák vezetése.

Kevesebb, mint 150 év:

Kijevi Fejedelemség: I. Izjaszláv 1054-től, III. Izjaszláv 1154-től,
Vlgyimiri Fejedelemség: I. András 1168, III. András 1281,
Német Királyság: IV. Henrik 1054-től, VI. Henrik 1169-től,
Francia Királyság: I. Fülöp 1060-tól, II. Fülöp 1180-tól,
Bizánci Birodalom: I. Iszaakiosz 1057, II. Iszaakiosz 1185,
Bolgár Birodalom: II. Péter 1040-től, IV. Péter 1185-től,
Cseh Királyság: I. Vratiszláv 915-től, II. Vratiszláv 1061-től,
Svéd Királyság: VII. vagy VIII. Erik 1066, X. Erik 1208.

Több, mint 150 év:

Lengyel Királyság: I. Boleszláv 992-től, IV. Boleszláv 1146-tól,
Magyar Királyság: I. András 1046, II. András 1205,
Magyar Királyság: I. András testvére I. Béla 1060, II. András fia IV. Béla 1235,
Norvég Királyság: II. Magnus 1066, VI. Magnus 1263,
Norvég Királyság: II. Magnus fia (II.) Haakon 1093, VI. Magnus fia V. Haakon 1299,
Norvég Királyság: I. Haakon 934, II. Haakon 1157.

S itt mintha baj lenne az uralkodó számozásával:

Norvégiában IV. (Vak) Magnus 1130-1135,
Norvégiában VII. Magnus 1319–1343 (Norvégia és Svédország királya),
Svédországban IV. Magnus 1319–1364 (Svédország és Norvégia királya).

Bíborbanszületett Konstantin 6307-ről 6457-re javította a bizánci dátumokat (ez Kr. u. 799), ami a bizánci idő kezdetétől (5509) adja ki a 948. évet.

Ekkor viszont Rómában, ahol Krisztus születési idejét már 5200-tól számolták, a 6457. évet 1257-nek vették, így ugrott megint előbbre az idő. Mivel a *Húsvéti krónika* téves 5 éve máig nem került kijavításra, így azt is láthatjuk, hogyan került a tatárjárás éve 1096-ról 1241-re, de inkább, hogy 200 (50+150) évet számolva, 1085 és 1285 között mi történt. 1085-ben Salamon és besenyő szövetségese betörnek a Felső-Tisza vidékére, innen I. László király a csapataikat kiűzi. 1285-ben viszont újabb tatár betörés történik, és IV. László győzi le a kun-tatókat. Ez az időváltozás nyomon követhető a pápák listájában is, így feltehetőleg csak egy vagy kettő Béla és László nevű királyunk volt.

ISTVÁN FIÁT, LÁSZLÓT KIRÁLYYÁ KORONÁZZÁK

(181.) *„Ezután az Úr 1282-ik évében Oldamér kun vezér összeszedte a kunok seregét, és a Hód nevű tónál ellenség módjára tört Magyarországra, hogy uralma alá hajtsa. Ellenében László király vitéz Józsva gyanánt indult harcba nemzetéért, országáért. Ebben a hadjáratban Tamás fia Lóránt, a serény vitéz bátran támadta meg lándzsájával a kunokat, sokakat dicséretesen átvert és leterített. Amikor azután a harc a felek közt nagyon heves lett, Isten kegyelméből hirtelenül és váratlanul záporosó támadt a pogányokkal szemben. Ezek ijukban és nyilaikban bizakodtak, de a sűrű eső miatt – próféta szavai szerint – olyanok lettek, mint a föld ganéja. Isten segítségével László király így nyert diadalmat.*

MÁSODSZOR IS BEJÖNNEK A TATÁROK

(182.) Végezetül a megmenekült kunok közül kevesen a tatárokhoz futottak, és azoknak ösztökélésére a tatárok az Úr 1285-ik évében másodszor is bejöttek Magyarországra, és egészen Pestig mindent kegyetlenül fölégettek. László király felesége apuliai Károly király leánya volt. Ő azonban megvetette a házastársi nyoszolyát, és kun leányokkal hált: Édua, Köpcsecs és Mandula volt a nevük; de volt sok más ágyasa is. Szerelmüktől szíve méltán megromlott, bárói és országának nemesei meggyűlöltek.”

Az időben tovább lépve, már III. (IV.) Kun László korában járunk, az 1282. évben (Kézai Simon gestája idejében), amikor is újra kunok támadnak Magyarországra, de László király győzelmet arat felettük. Három vagy négy évvel később, 1285-ben másodszor is bejönnek a tatárok, és Pestig fölégetik az országot.

Ha 1285-ből levonunk 150 évet, 1135 lesz, II. Béla kora. 1130–1143 között (II.) Ince a pápa, és csodák csodájára az 1241-es tatárjárásnál IV. Béla idejében 1243–1254 között is (IV.) Ince a pápa. Mivel a középkori leveleink szerint még nem voltak sem a pápák, sem az uralkodók számozva, így csak annyit lehet tudni, hogy B(éla) király levelet írt I(nce) pápának a tatárjárás miatt.²²⁷

De melyik korban is történt ez az ominózus levélváltás?

II. Béla idejében, amikor Bizáncban II. Joannész, Franciaországban VI. és utána VII. Lajos, Németországban III. Konrád van hatalmon, a pápa pedig II. Ince?

IV. Béla idejében, amikor Bizáncban III. Joannész, Franciaországban IX. Lajos, Németországban IV. Konrád van hatalmon, a pápa pedig IV. Ince?

Olyan sok a hasonlóság az egyes eseményeknél és személyeknél a megnövelt dátumok miatt, hogy jó lenne végre komolyan venni, valami nem stimmel a középkori időszámítással!

A középkor ideje a keresztény, Krisztus utántól számolt időszámításban kb. 284-300 év eltéréssel kapcsolódott a római Julianus naptárhoz, és utána még 150 és további 100+50 év betoldással/javítással tovább növekedett (Hunnivári Zoltán csillagászati adatai kb. 200 éves csúszásra utalnak),²²⁸ míg kialakult a mai időszámításunk, és most ezért látjuk hibásnak a magyar krónikák dátumait és egyéb adatait.

A pápák nevének a pápalistákban látható 50 éves csúszása krónikáink tanúsága szerint az 1358-as Képes Krónika és az 1488-as Thuróczy-krónika között kellett hogy történjen, ez pedig nagy valószínűséggel a 11. századi változtatás utáni időben, talán 1355-ben (VI.) Ince pápa alatt (1352–1362) történt, innen 1405-ben (VII.) Ince pápával (1404–1406) folytatódott tovább. A Thuróczy-krónika szintén (VIII.) Ince pápa idején (1484–1492) íródott.

Ezen a vonalon található pápa még III. Ince (1198–1216) és IV. Ince (1243–1254).

Igen gyanús még II. Celesztin (1143–1144) és III. Celesztin (1191–1198) és IV. Celesztin (1241-ben), és még V. Celesztin is (1294-ben), nagyjából 50 évnyi különbségekkel.

Érdekes még a 16. századi IV. Pál (1555–1559) és 17. századi V. Pál (1605–1621) közötti 50 év különbség.

²²⁷ *Árpád-kori és Anjou-kori levelek.* Gondolat Kiadó, 1960.

²²⁸ Hunnivári Zoltán: *Hungár naptár.* Transtrading Kiadás, 2002.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	AA	AB
4	SZENT IV. LEÓ	847	855 (8 év, 5 hónap)																									
5	III. BENEDEK	855	858 (2 év, 9 hónap)																									
6	SZENT I. MIKLÓS	858	867 (9 év, 6 hónap)			II. MIKLÓS	1058	1061 (2 év, ~7 hónap)																				
7	II. ADORJÁN (HADR)	867	872 (5 év, 1 hónap)			II. SÁNDOR	1061	1073 (11 év, ~7 hónap)			III. SÁNDOR	1159	1181 (~22 év)			IV. SÁNDOR	1254	1261 (6 év, 5 hónap)			V. Sándor ? /nincs a	pápanévsorban, ellenpápa			VI. SÁNDOR	1492	1503 (11 év)	
8	VIII. JÁNOS	872	882 (10 év)			SZENT VII. GERGELY	1073	1085 (12 év, 1 hónap)			III. LUCIUSZ	1181	1185 (4 év, ~3 hónap)			IV. ORBÁN	1261	1264 (3 év, 1 hónap)			V. ORBÁN	1362	1370 (8 év, ~3 hónap)		III. PIUSZ	1503	1503 (~11 év)	
9	II. MÁRTON - I. MAF	882	884 (1 év, ~5 hónap)			BOLDOG III. VIKTOR	1086	1087 (1 év, ~4 hónap)			III. ORBÁN	1185	1187 (1 év, ~11 hónap)			IV. KELEMEN	1265	1268 (3 év, ~10 hónap)			XI. GERGELY	1370	1378 (7 év, ~3 hónap)		II. GYULA	1503	1513 (9 év)	
10	SZENT III. ADORJÁN	884	885 (1 év, ~4 hónap)			BOLDOG II. ORBÁN	1088	1093 (11 év, 4 hónap)			VIII. GERGELY	1187	(~2 hónap)			BOLDOG X. GERGE	1271	1276 (6 év,)			VI. ORBÁN	1378	1389 (11 év, 6 hónap)		X. LEÓ	1513	1521 (8 év)	
11	V. (VI.) ISTVÁN	885	891 (6 év)			II. PASZKÁL	1099	1118 (18 év, 5 hónap)			III. KELEMEN	1187	1191 (3 év, 3 hónap)			BOLDOG V. INCE	1276	(5 hónap)			IX. BONIFÁC	1389	1404 (14 év, ~11 hóna		VI. ADORJÁN	1522	1523 (1 év)	
12	FORMÓZUSZ	891	896 (4 év, 7 hónap)			II. GELÁZ	1118	1119 (1 év)			III. CELESZTIN	1191	1198 (6 év, 9 hónap)			V. ADORJÁN	1276	(1 hónap)			VII. INCE	1404	1406 (2 év)		VII. KELEMEN	1523	1534 (10 év)	
13	VI. BONIFÁC	896	896 (16 nap)			II. KALLIXTUSZ	1119	1124 (5 év, 10 hónap)			III. INCE	1198	1216 (18 év, 6 hónap)			XXI. JÁNOS	1276	1277 (8 hónap)			XII. GERGELY	1406	1415 (8 év, 7 hónap)		III. PÁL	1534	1549 (15 év)	
14	VI. (VII.) ISTVÁN	896	897 (1 év, 3 hónap)			II. HONORIUSZ	1124	1130 (5 év, ~2 hónap)			III. HONORIUSZ	1216	1227 (10 év, 8 hónap)			II. MIKLÓS	1277	1280 (2 év, ~9 hónap)			V. MÁRTON	1417	1431 (13 év, 3 hónap)		III. GYULA	1550	1555 (5 év)	
15	ROMÁNUSZ	897	897 (3 hónap)			II. INCE	1130	1143 (13 év, 7 hónap)			IX. GERGELY	1227	1241 (14 év, 5 hónap)			IV. MÁRTON	1281	1285 (4 év, 1 hónap)			IV. JENŐ	1431	1447 (~16 év)		II. MARCELL	1555	1559 (2 év)	
16	II. THEODÓROSZ	897	897 (20 nap)								IV. CELESZTIN		1241 (17 nap)			IV. HONORIUSZ	1285	1287 (2 év)			V. MIKLÓS	1447	1455 (8 év)		IV. PÁL	1555	1559 (4 év)	
17	IX. JÁNOS	898	900 (1 év)								IV. INCE	1243	1254 (11 év, 5 hónap)			IV. MIKLÓS	1288	1292 (4 év, 1 hónap)			III. KALLIXTUSZ	1455	1458 (3 év, ~4 hónap)		IV. PIUSZ	1559	1565 (5 év)	
18	IV. BENEDEK	900	903 (3 év, 5 hónap)			II. CELESZTIN	1143	1144 (5 hónap)								SZENT V. CELESZTIN	1294	(5 hónap)			II. PIUSZ	1458	1464 (~6 év)		SZENT V. PIUSZ	1566	1572 (6 év)	
19	V. LEÓ	903	903 (2 hónap)			II. LUCIUSZ	1144	1145 (11 hónap)								VIII. BONIFÁC	1294	1303 (8 év, 9 hónap)			II. PÁL	1464	1471 (6 év, ~11 hónap)		XIII. GERGELY	1572	1589 (12 év)	
20	III. SZERGIUSZ	904	911 (7 év, 3 hónap)			BOLDOG III. JENŐ	1145	1153 (8 év, ~5 hónap)								BOLDOG XI. BENEDEK	1303	1304 (8 hónap)			IV. SZIXTUSZ	1471	1484 (13 év)		V. SZIXTUSZ	1585	1590 (5 év)	
21	III. ANASZTAZ	911	913 (2 év, 2 hónap)			IV. ANASZTAZ	1153	1154 (1 év, ~5 hónap)								V. KELEMEN	1305	1314 (8 év, 10 hónap)			VIII. INCE	1484	1492 (7 év, ~11 hónap)		VII. ORBÁN	1590	1590 (12 év)	
22	LANDO	913	914 (7 hónap)			IV. ADORJÁN	1154	1159 (4 év, ~9 hónap)								XXII. JÁNOS	1316	1334 (18 év, ~4 hónap)							XIV. GERGELY	1590	1591 (10 év)	
23	X. JÁNOS	914	928 (14 év, 2 hónap)													XII. BENEDEK	1334	1342 8 év							IX. INCE	1591	1591 (2 év)	
24	VI. LEÓ	928	928 (7 hónap)													VI. KELEMEN	1342	1352 (10 év, ~7 hónap)										
25	VII. (VIII.) ISTVÁN	928	931 (2 év, 3 hónap)													VI. INCE	1352	1362 (9 év, ~9 hónap)										
26	XI. JÁNOS	931	935 (4 év, 9 hónap)													közel azonos ideig voltak pápák												
27	VII. LEÓ	936	939 (3 év, 6 hónap)								287 év				II. ADORJÁN (HADR)	867	872 (5 év, 1 hónap)				IV. ADORJÁN	1154	1159 (4 év, 9 hónap)			VIII. KELEMEN	1591	1605 (14 év)
28	VIII. (IX.) ISTVÁN	939	942 (3 év, 3 hónap)								293 év				XIV. JÁNOS	983	984 (9 hónap)				XXI. JÁNOS	1276	1277 (8 hónap)			XI. LEÓ	1605	1605 (26 év)
29	III. MÁRTON	942	946 (3 év, 6 hónap)								219 év				II. MIKLÓS	1058	1061 (2 év, ~7 hónap)				II. MIKLÓS	1277	1280 (2 év, 9 hónap)			V. PÁL	1605	1621 (15 év)
30	II. AGAPÉT	946	955 (9 év, ~6 hónap)								431 év				II. SÁNDOR	1061	1073 (11 év, ~7 hónap)				VI. SÁNDOR	1492	1503 (11 év)			XV. GERGELY	1621	1623 (2 év)
31	XII. JÁNOS	955	963 (7 év, 10 hónap)								499 év				SZENT VII. GERGELY	1073	1085 (12 év, 1 hónap)				XIII. GERGELY	1572	1585 (12 év, 11 hónap)			VIII. ORBÁN	1623	1644 (~21 év)
32	VIII. LEÓ	963	965 (1 év, ~3 hónap)								290 év				BOLDOG II. ORBÁN	1088	1099 (11 év, 4 hónap)				VI. ORBÁN	1378	1389 (11 év, 6 hónap)					
33	V. BENEDEK	964	964 (1 hónap)								151 év				II. CELESZTIN	1143	1144 (5 hónap)				SZENT V. CELESZTIN	1294	(5 hónap)					
34	XIII. JÁNOS	965	972 (7 év)								181 év				VI. KELEMEN	1342	1352 (10 év, ~7 hónap)				VII. KELEMEN	1523	1534 (10 év, 10 hónap)					

5. táblázat. A pápák párhuzamos, ill. egyidejű idői.

A pápák listájában I. Miklós után II. Adorján után megszűnik a pápai történetírás, és a pápák listáját csak a 12. század közepén kezdi el újra írni. Ebben a táblázatban azt láthatjuk, hogy több olyan kb. 100 éves ciklus vehető ki, ami Sándor pápával kezdődik és Ince pápával végződik és több más pápai név is azonos, csak az utólagosan hozzájuk adott sorszámok emelkednek. Ez szintén arra utal, hogy a középkori időszámítás évei nem egy folyamatos rendszerben növekedtek, hanem utólagosan és többször is változtattak rajta, ahogy az időszámítás évei is változtak. A kisebb kiemelésben pedig olyan pápák láthatóak, akik bizonyos időközönként, de ugyanolyan névvel, kb. ugyanannyi ideig voltak pápák. Ez is inkább azt bizonyítja, hogy a pápa listát többször újraírták, és az azonos nevű pápákat csak később sorszámolták az időrendi hibás sorrend szerint.

A pápák listájának javításait a középkor folyamán folyamatosan végezték, és a humanizmus korában már a mai állapotot vetették papírra. A pápaság történetét feldolgozó Zimmermann, *A középkori pápaság* című könyvben²²⁹ leírja például, hogy II. Hadrianus életrajza a bolgárokhoz küldött hittérítők visszatérésének leírásával hirtelen félbeszakad és elkezdődik a több mint 200 évig tartó sötét korszak:

„Azonban az új történetíró kezéből is már a pontifikátus első éve után kihullott a toll, majd a pápai történetíróknak az idő több mint két évszázadra elvette kedvét az írástól.”

„Amikor végre a 12. század közepén belefogtak a Liber pontificalis újraszerkesztésébe, ezt is rossz körülmények indikálták, egy pápai schizma, amely arra készítette a történetírót, hogy saját pártja igazának bizonyításához visszanyúljon a múltba.”

Tehát 867-től kb. 1150-ig nem történt feljegyzés, a pápalistát csak utólag rekonstruálták. Ez gyanúsán 283-284 év, ha pontosan a 12. század közepét vesszük figyelembe.

Még egy érdekes egyezés a pápák listájában a 11. század közepétől, hogy II. Sándortól indulva 4 olyan kb. 100 éves ciklus található, amely Sándor pápával kezdődik és Ince pápával végződik. Illetve lenne még egy, de V. Sándor ellenpápa nem szerepel a pápák között.

II. Sándor 1061–1073 – II. Ince 1130–1143,

III. Sándor 1159–1181 – IV. Ince 1243–1254,

IV. Sándor 1254–1261 – VI. Ince 1352–1362,

V. Sándor nem szerepel – VIII. Ince 1484–1492,

VI. Sándor 1492–1503 – IX. Ince 1591–1591.

Végül egy észrevétel, ami az időugrásokat kézzel foghatóan valóságossá teszi, Jánosi Monika *Törvényalkotás a korai Árpád-korban* című könyvéből:²³⁰

„A Hispana vagy Collectio Isidoriana feltehetően 451 előtt keletkezett, utána a VI. sz. közepén a Collectio Hispana chronologica, amelyet a IX. századtól Isidoriana néven ismertek. Mindkét gyűjteményt szerzőjének tévesen Sevillai Isidort tartották.

Ezekből a IX. század közepén több hamisított gyűjtemény keletkezett, köztük a Pseudo-Isidor. A hamisítványok a létező jogszabályokat igyekeztek a kora keresztény forrásokra visszavezetni, és egyértelműen megfogalmazni. Ezeket a hamis jogszabály és kánon gyűjteményeket már a humanisták előtt a 12. században többen cáfolták.”

A fentebb említett hamis jogszabálygyűjtemények voltaképpen nem hamisak, csak miután az időugrások miatt javítani kellett a dátumokat, így az újra szerkesztett dokumentumok kerültek a reformkortól a hamisítás gyanújába, ilyen az elhíresült constantinusi adománylevel is.

Egyébként más kontinenseken is megfigyelhetők az időugrások nyomai, amit a keresztény európaiak vittek magukkal, pl. a kínaiaknál is megtalálható Dionysius és Bíborbanszületett Konstantin változtatásának nyoma, az első a 3. században, a széttagoaltság koránál látszik, a

---

²²⁹ Harald Zimmermann: *A középkori pápaság*. Gondolat Kiadó – Janus, 2002.

²³⁰ Jánosi 1996.

második a 8. században a Tang dinasztia koránál vehető észre, mikor is a 150 éves időszak megduplázódik.

A kínai császár kor felosztása:²³¹

Csin-dinasztia: i. e. 221–207,

Han-dinasztia: i. e. 206–i. sz. 220 (olyan, mint a parthus kor, nem tartott 400 évig),

Három királyság: Cao Vej, Su Han, Szun Vu (220–280).

A széttagoltság kora 265–589 (kb. 300 + 16 év):

Második Csin-dinasztia: 265–437,

A tizenhat királyság korszaka: 303–431,

Északi dinasztiák: 386–581,

Déli dinasztiák: 420–589,

Szuj-dinasztia: 581–618.

A Tang-dinasztia (618–907) két megoszlása: 618–756-ig és 756–907-ig.

Tang-dinasztia: 618–690,

Csou-dinasztia: 690–705,

Tang-dinasztia: 705–756,

Hszüan-cung: 712-756. Az egyik tábornok fellázadt a kormányzat ellen, a seregei császárrá kiáltották ki, először bevette Lojangot, utána elfoglalta Csang-ant.

A Tang-dinasztia (756–907) megismételt korszak (kb. 150 év):

Hszüan-cung: 846-859. A nép fellázadt a hivatalnokok ellen és a helyi hadurak lázadásai a kormányzat ellen fordultak, a lázadók 880-ban elfoglalták Csang-ant.

A széttagoltság korának idejét megpróbálták egymás után tenni, hogy kitöltsék a 300 évnyi hiányt, de ezek valójában egyszerre, egy időben voltak, de pontos rekonstrukciójuk csak az időszámítás helyreállítása után lehetséges.

Közép-Amerikában a majáknál is megtalálni az időugrások nyomait, amit városi sötét kornak neveztek el a tudósok. Egyes városok 120-130 évig felfüggesztették működésüket, majd később ugyanonnan, ugyanúgy folytatták.²³²

---

²³¹ Ann Paludan: *Kínai császárok krónikája*. Móra Ferenc Könyvkiadó, 2009.

²³² Simon Martin, Nicolai Grube: *Maja uralkodók krónikája*. Móra Ferenc Könyvkiadó, 2010.

ÖSSZEFOGLALÁS

A középkor körülbelüli 1000 éve, amit a Római Birodalom bukásától (i. sz. 476) mondanak és tartott a felfedezések koráig, vagyis Amerika felfedezéséig (i. sz. 1492), valójában nem ezer év, mert a keresztény időszámításra való átálláskor többszáz év került betoldásra.

Helyesen a középkor idejét a 3. századi késői szarmata (hunok) bejövételétől (i. sz. 260) kell számolni a 13. századi tatárjárásig (i.sz. 1241), de ebből a kb. 1000 évből nagyjából 600 év fiktív és csak 400 év a valós történelem.

Nézzük át a mostani időrendet, kerekített dátumokkal:

- i. sz. 260: szarmata bejövetel,
- i. sz. 370: a hunok bejövetele,
- i. sz. 450: a hun Atilla halála,
- i. sz. 550: korai avar bejövetel,
- i. sz. 650: korai avar kor vége,
- i. sz. 680: késő avar bejövetel (László Gyula 677-es onugor bejövetele),
- i. sz. 800: késői avar kor vége,
- i. sz. 900: a magyarok bejövetele,
- i. sz. 1240: a mongol tatár seregek Európai hadjárata.

Nézzük meg a keresztény időbetoldásokat:

- i. sz. 250–550 között: 300 év,
- i. sz. 720–870 között: 150 év,
- i. sz. 1070–1270 között: 150 + 50 év (itt a +50 évet még a helyére kell tenni, hogy hogyan, mikor változott a pápák listája, vagyis, hogy benne volt a 150 évben vagy plusz időként külön volt).

Végül nézzük át a helyes időrendet:

- Kr. u. 260: a hunok bejövetele (szarmata) néven,
- Kr. u. 330: a hun Atilla halála (100 évvel később jönnek a magyarok),
- Kr. u. 430: a magyarok bejövetele,
- Kr. u. 620: a mongol tatár seregek Európai hadjárata.

Az első betoldás nagyjából úgy alakult, hogy a 3. századi 260 körül élt Valens császártól 370-ig tartó időt megismételték 370-től Valens császárra való hivatkozással, így 480-ig jutottak, majd ezután a 180-tól történeteket (Marcus Aurelius halálától) tették 480-tól újra az időszámításba és ezzel jutottak el a 7. századi 670-ig ($180 + 190 = 370$, ez lett újra rögzítve, innen $480 + 190 = 670$).

A második betoldás Bizáncban történt, ahol V. Konstantin 717-től 150 évvel növelte a dátumokat és 867-től folytatódott az időszámítás.

A harmadik belejavítás pedig Rómától, vagy inkább a Vatikántól indult, és a 11. század közepe után 150 évvel szintén előbbre tolták a dátumokat, majd pedig még 50 évvel korrigálták a pápai névlistát, így jutottak kb. a 13. század végéig.

FÜGGELÉK

További összefüggő idézetek:

Censorinus: A születésnap. Attraktor Kiadó, 2005:

„E szerint a számítás szerint – ha nem tévedek – ez az év, amelynek mintegy a hivatalos megjelölése az, hogy viri clarissimi Pius és Pontianus consuli éve, az első olümpiasz-tól az 1014. év, természetesen anyári napoktól kezdve, amikor az olimpiai játékokat megülték, Róma alapításától pedig a 991. év, mégpedig a Parillától számítva, ahonnan a Város éveit kezdik. Azon évek sorában pedig, amelyeknek Julianus a neve, ez a 283. év, mégpedig január Kalendae-jától indulóan, ahova Julius Caesar az általa jóváhagyott év kezdetét tette. Azoknak azonban, akik az Augustusokról nevezik el az éveket, ez a mostani a 265. év, és éppúgy január Kalendae-jától indulóan, jöllehet február Kalendae-ja előtt 16 nappal L. Munatius Plancus javaslatára és a többi római polgár akaratóból az imperator Caesar divi filius-t a senatus Augustusnak nevezte el a magy hetedik és M. Vipsanius Agrippa harmadik consulsága idején. Egyiptomban azonban, minthogy az már két évvel azelőtt a római nép hatalma és fennhatósága alá került, az Augustusok évét 267.-nek számolják. Ugyanis ahogy nálunk, ugyanúgy az egyiptomiaknál is bizonyos időszámítás szerepel a hivatalos levelekben, s ezt a Nabonnaszarosz évének nevezik, mert az ő uralkodásának első évétől kezdődik. Ezen évek közül ez a mostani a 986. év. Ugyanígy Philipposz évétől kezdve, amelyet valójában Nagy Sándor halálától számítanak, 562 év telt egészen a mostani időpontig.”

Heribert Illig: Kitalált középkor. Allprint Kiadó, 2002. Az alábbi idézetek mind az Illig könyvből vannak, az eredetieket nem olvastam:

„Alighanem Hippolytus beszél először a Jézus Krisztusra vonatkoztatott datálásról. Mivel Ádám a teremtés 6. napján lett megalkotva, Krisztus emberré válását analóg módon a 6. világnap közepére, Ter. u. 5500-ra teszi. A születés „Augusztus uralmának 42. évében, 5500 évvel Ádám után történet. [...] Krisztus születésére még 500 évet kell számolni, hogy 6000-ig jussunk, és akkor lesz a világnak vége.” ”

„Mivel Hippolytus a „203-204. évben”irt, akkoriban még maradt 297 év a világvégéig – pontosan az az időtáv, mely ismételten oly lényeges szerepet játszik.”

„Ekkor jött el a két nagy kora keresztény történetíró ideje, akik mindamellet jelentősen különböztek számolási módszerükben. Míg Sextus Julius Africanus 221 körül Krisztus Ter. u. 5500-as születéséből indult ki, Kaiszereiai Euszébiosz 303-ban új számítást állít össze: a

maradék világtartamot meghosszabbította 300 évvel, hogy „az idők vége a 800. évre essék”. Ezt könnyű volt megtenni, Krisztus születését kellett csak eltolni a 6. világnapon belül.”

CAROZZI, CLAUDE: WELTUNTERGANG UND SEELENHEIL (1996)

„Szent Jeromos (347-419 k.) hasonló, szintén biblikus irányultságú számítást készített: „Ádámtól az özönvízig 2242 év, az özönvíztől Ábrahámig 942 év, Ábrahámától Krisztus születéséig 2015 év.” Ebből az következik – anélkül, hogy Jeromos explicit módon kijelentette volna -, hogy a teremtés és Krisztus születése közti időtartam 5198 év.”

BORST, ARNO: DIE KAROLINGISCHE KALENDERREFORM (1998)

IRODALOM

Bíborbanszületett Konstantin: *A birodalom kormányzása*. Lectum Kiadó, 2003.
Harmatta János: *Párducz Mihály – A szarmatakor emlékei Magyarországon I-III*.
Deér József: A IX. századi magyar történet időrendjéhez. *Századok* 79–80. 1945-1946.
Kapitánffy István: Bíborbanszületett Konstantin császár a magyarokról. *A honfoglalás 1100 éve és*

Censorinus: *A születésnap*. Attraktor Kiadó, 2005.

Fehér Mátyás Jenő: *Az avar kincsek nyomában*. Ménrót Kiadó, 2000.

Firdauszi: *Királyok könyve*. Ford. Honti Rezső, Devecseri Gábor. Európa Könyvkiadó, 1959.

Hahn István: *Naptári rendszerek és időszámítás*. Gondolat Kiadó, 1983.

Harald Zimmermann: *A középkori pápaság*. Gondolat Kiadó – Janus, 2002.

Harmatta János: Párducz Mihály: A szarmatakor emlékei Magyarországon I-III. *Archaeologica Hungarica* XXV., XXVIII., XXX. Budapest, I. k. 1941. II. k. 1944./1947. III. k. 1951.; I. k. = 75 l. + I-XXXII. t., II. k. = 83 l. + I-LVII t., III. k. = 261 l. + I-CXLI t. Az I. és II. k. az Országos Magyar Történeti Múzeum, a III. k. a Magyar Tudományos Akadémia kiadása. Nagy 4°, magyarul és németül. *A Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi-Történeti Tudományok Osztályának Közleményei*, 2 (2), 1952.
<https://real.mtak.hu/178100/1/Harmatta%20J%C3%A1nos%20-%20P%C3%A1rducz%20Mih%C3%A1ly%20-%20A%20szarmatakor%20eml%C3%A9kei%20Magyarorsz%C3%A1gon%20I-III..pdf>

Historia Augusta. Gondolat Kiadó, 1968.

Hóman Bálint: *Magyar pénztörténet 1000–1325*. Maecenas Kiadó, 1991. Reprint.

Hunnivári Zoltán: *Hungár naptár*. Transtrading Kiadás, 2002.

Jánosi Monika: *Törvényalkotás a korai Árpád-korban*. Szegedi Középkorász Műhely, 1996.

Joannes Malalas: Muagerisz hun királyról. Ford. Moravcsik Gyula. *Magyar Nyelv* 23 évf. 1927.

Karácsonyi Béla: Néhány kronológiai probléma középkori elbeszélő forrásaink szövegében. *Középkori kútforrások kritikus kérdései*. Akadémiai kiadó, 1974.

Képes Krónika (Chronicon Pictum). Magyar Helikon Könyvkiadó, 1964. Fordította: Geréb László. (A Képes Krónika szövegének magyar fordítását Geréb László 1959-ben megjelent fordítása szerint adjuk: *Képes Krónika - Kálti Márk krónikája a magyarok tetteiről*. Magyar Helikon, 1959. Monumenta Hungarica 3.)

László Gyula: *Terra avarorum. Móra Ferenc Múzeum Évkönyve*, 1971/2.

László Gyula: *Vértesszőlőstől Pusztaszerig*. Gondolat Kiadó, 1974.

- Magyar Hajnalka: Pozsonyi vagy zalavári csata? – Történelmi álláspontok a helyszínonosításról. *ZAOL Zala Vármegyei Hírportál* 2015. július 15. 14:28. <https://www.zaol.hu/hirek/2015/07/pozsonyi-vagy-zalavari-csata>.
- Magyarország története I/1-2.* Akadémiai Kiadó, 1984.
- Makkay János: *Az avar Attila.* Szerzői Kiadás, 2006.
- Makkay János: *Magyarok – avarok – szlávok.* Szerzői Kiadás, 2003.
- Mócsy András: *Pannonia a késői császárságban.* Akadémia Kiadó, 1974.
- Püspöki Nagy Péter: *Piacok és vásárok kezdetei Magyarországon 1000-1301* 1. kötet Madách Kiadó, 1989.
- Schalk Gyula: *Idők–korok–naplók.* TIT Uránia Csillagvizsgáló, 1993.
- Simon Martin, Nicolai Grube: *Maja uralkodók krónikája.* Móra Ferenc Könyvkiadó, 2010.
- Szádeczky-Kardoss Samu: *Az avar történelem forrásai I.* József Attila Tudományegyetem, 1992.
- Századok* 2017.
- Németh Gyula: *A honfoglaló magyarság kialakulása.* Akadémiai Kiadó, 1991. 2. bőv. kiadás.
- Bognár Zoltán: *FÉNY. Felesleges évszázadok nyomában.* Kassák Kiadó, 2019.
- Aradi Éva: *A hunok Indiában.* HUN-Idea Szellemi Hagyományörző Műhely, 2011.
- Anonymus: *Gesta Hungarorum,* Európa Könyvkiadó–Magyar Helikon, 1977. 2. kiadás
- Theophylaktosz Szimokattész: *Világtörténelem.* Balassi Kiadó, 2012.
- Székely István: *Krisztus születésének éve és a keresztény időszámítás.* Szent István Társulat, 1922.
- Szentpétery Imre: *A kronológia kézikönyve.* Könyvértékesítő Vállalat, 1985. reprint
- Toursi Gergely: *Korunk története.* Kalligram Kiadó, 2010.
- Zalotay Elemér: *Baja népe az őskortól a középkorig.* A Bajai Türr István Múzeum kiadványai 3-4. 1957.